

VENDIM
Nr. 1, datë 10.3.2014

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të përbërë nga:

Xhezair Zaganjori	kryesues
Ardian Dvorani	anëtar
Ardian Nuni	anëtar
Aleksandër Muskaj	anëtar
Evelina Qirjako	anëtare
Majlinda Andrea	anëtare
Guxim Zenelaj	anëtar
Mirela Fana	anëtare
Medi Bici	anëtar
Edmond Islamaj	anëtar
Shkëlzen Selimi	anëtar
Artan Zeneli	anëtar
Admir Thanza	anëtar
Artan Broci	anëtar
Tom Ndreca	anëtar

në seancën gjyqësore publike të datës 10.3.2014, mori në shqyrtim çështjen penale që i përket:

KËRKUES: Prokuroria e Rrethit Gjyqësor Shkodër

I GJYKUAR: Ervis Nurkaj

AKUZUAR: Për kryerjen e veprës penale të “Falsifikimit të dokumenteve”, parashikuar nga neni 186/1 i K. Penal.

Gjykata e Rrethit Gjyqësor Shkodër me vendimin nr. 36, datë 29.1.2009 ka vendosur:

Deklarimin fajtor të të pandehurit Ervis Aqif Nurkaj, për veprën penale “Falsifikim dokumenti”, parashikuar nga neni 186/1 i K. Penal dhe dënimin e tij me 2 (dy) muaj burgim dhe 200.000 (dyqind mijë) lekë gjobë.

Gjykata e Apelit Shkodër me vendimin nr. 228, datë 18.9.2009 ka vendosur:

Mospranimin e ankimit të bërë nga i pandehuri Ervis Nurkaj, kundër vendimit nr. 36, datë 29.1.2009 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër.

Kundër vendimit nr. 228, datë 18.09.2009 të Gjykatës së Apelit Shkodër ka paraqitur rekurs, në datë 13.10.2009 i gjykuari Ervis, nëpërmjet av. Ilir Kuka, i cili kërkon:

Prishjen e vendimit nr. 228, datë 18.9.2009 të Gjykatës së Apelit Shkodër dhe kthimin e çështjes për rishqyrtim, duke parashtruar shkaqet e mëposhtme:

- Gjykata në dhënien e vendimit ka vepruar në kundërshtim me nenin 420 të K. Pr. Penale. Arsyetimi se nuk legjitimohet mbrojtësi për të bërë ankim nuk qëndron, pasi mbrojtësi ka qenë i pajisur me prokurë nga ana e familjarëve të të gjykuarit.

- Në gjykimet e zhvilluara në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Shkodër mbrojtësi i caktuar nga gjykata jo vetëm ka bërë një mbrojtje formale, pra nuk ka mbrojtur në mënyrë profesionale interesat e të pandehurit, por nuk ka bërë as ankim ndaj vendimit të gjykatës.

- Mungojnë elementet objektive dhe subjektive të veprës penale të “falsifikimit të dokumenteve”, sepse i gjykuari Ervis Nurkaj nuk ka pasur dijeni të falsitetit të dokumentacionit dhe as nuk e ka përdorur këtë dokumentacion, pasi aplikimi pranë Konsullatës Italiane nuk është bërë nga ky shtetas.

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË,

Pasi dëgjuan relatimin e gjyqtarëve Aleksandër Muskaj dhe Guxim Zenelaj; prokurorin Artur Selmani, i cili kërkoi lënien në fuqi të vendimit nr. 228, datë 18.9.2009 të Gjykatës së Apelit Shkodër; në mungesë të mbrojtësit të të gjykuarit; dhe pasi e biseduan çështjen në tërësi,

VËREJNË:

I. Rrethanat e çështjes

1. I gjykuari Ervis Nurkaj është banor i qytetit të Shkodrës. Ai ka aplikuar për vizë pranë Konsullatës Italiane në Shkodër. Në praktikën e paraqitjes së dokumenteve për pajisjen me vizë ka qenë edhe një vërtetim i datës 2.4.2008, në të cilin pasqyrohet se i gjykuari Ervis Nurkaj punon infermier në Spitalin Rajonal Lezhë.

2. Në datën 30.7.2008, Konsullata Italiane në Shkodër, ka kallëzuar në Prokurorinë e Përgjithshme Tiranë, për ndjekje penale, ndër disa shtetas edhe të gjykuarin Ervis Nurkaj. Sipas këtij kallëzimi, nga i gjykuari Ervis Nurkaj është paraqitur një vërtetim pune i rremë, për të siguruar vizë italiane. Sipas akteve të procedimit penal nr. 976, viti 2008 të Prokurorisë pranë Rrethit Gjyqësor Shkodër rezulton se është lëshuar një vërtetim i datës 2.4.2008, në të cilin pasqyrohet se i gjykuari Ervis Nurkaj punon infermier në Spitalin Rajonal Lezhë. Vërtetimi është lëshuar në emër të drejtorit Sokol Vata dhe ekonomistes së pagave, shtetases Nazmie Halili.

3. Organi i akuzës ka pretenduar se përmbajtja e këtij vërtetimi është e rreme. Sipas akt-ekspertimit tekniko-grafik nr. 6936, datë 14.10.2008 falsifikimi qëndron në faktin që *nënshkrimet e hedhura në emër të Sokol Vatës dhe Nazmije Halilit nuk janë origjinale të tyre*. Këtë fakt e konfirmojnë edhe vetë këta dy persona, bashkë me faktin që i gjykuari nuk ka qenë asnjëherë punonjës i Spitalit Rajonal Lezhë. Sipas akt-ekspertimit përkatës, “shenjat e vulës” së vëna në këtë vërtetim, nuk janë përfutur me bojë të njomë, por nëpërmjet mbartjes-printimit (skanimi) apo fotokopjimit me ngjyra.

4. Mbi bazën e këtyre të dhënave, Prokuroria pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Lezhë ka filluar procedimin penal nr. 349, datë 24.10.2008, procedim i cili i është kaluar për kompetencë Prokurorisë pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër.

5. Nga aktet rezulton se hetimi i çështjes është bërë në mungesë të të gjykuarit Ervis Nurkaj dhe organi i akuzës, Prokuroria pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër i ka caktuar mbrojtës kryesisht në përputhje me rregullimin ligjor të parashikuar në nenin 49 të K. Pr. Penale.

6. Pasi ka përfunduar hetimin e çështjes, organi i akuzës i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër me kërkesë për gjykimin e çështjes penale në ngarkim të të pandehurit (të gjykuarit) Ervis Nurkaj, i akuzuar për kryerjen e veprës penale të “Falsifikimit të dokumenteve”, parashikuar nga neni 186/1 i K. Penal.

7. I gjykuari Ervis Nurkaj është gjykuar në mungesë, pasi Gjykata e Rrethit Gjyqësor Shkodër në seancën e datës 29.1.2009 ka deklaruar mosgjatjen e të pandehurit dhe vazhdimin e gjykimit në mungesë të tij, duke i caktuar mbrojtës kryesisht, (po atë mbrojtës që e përfaqësonte edhe në hetimet paraprake).

8. Pas përfundimit të procesit në gjykatën e shkallës së parë, familjarët e të gjykuarit (babai i të gjykuarit) ka hartuar prokurën e posaçme nr. 368 rep; nr. 220 kol, datë 27.2.2009 ku emëron përfaqësues të të gjykuarit av. Ilir Kuka, i cili paraqet ankimin përpara gjykatës së apelit, ankim i cili nuk është pranuar, si i bërë nga person i palegjitimuar.

II. Procedurat gjyqësore

9. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Shkodër me vendimin nr. 36, datë 29.1.2009 ka vendosur:

i) Deklarimin fajtor të të pandehurit Ervis Aqif Nurkaj, për veprën penale “Falsifikim dokumenti” parashikuar nga neni 186/1 i K. Penal dhe dënimin e tij me 2 (dy) muaj burgim dhe 200.000 (dyqind mijë) lekë gjobë.

10. Gjykata e Apelit Shkodër me vendimin nr. 228, datë 18.9.2009 ka vendosur:

i) Mospranimin e ankimit të bërë nga i pandehuri Ervis Nurkaj kundër vendimit nr. 36, datë

29.1.2009 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër.

III. Arsyetimi ligjor i vendimit të ankimuar

11. Gjykata e Apelit Shkodër, midis të tjerave, arsyeton: *“Kundër vendimit të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër ka bërë ankim av. Ilir Kuka, ku në fund të ankimit është shënimi: përfaqësues me prokurë. Nga shqyrtimi i akteve rezulton se në dosje nuk ka prokurë nga i pandehuri Ervis Nukaj, për të bërë ankim në shkallë të dytë. Ndodhur në këto kushte çështja, nga prokurorja e seancës u kërkuar mospranimi i ankimit, pasi nuk janë respektuar kriteret ligjore të parashikuara nga neni 410/2 i K. Pr. Penale, për bërjen e ankimit nga mbrojtësi, pasi në këtë rast ai nuk është person i legjitimuar për të bërë ankim kundër vendimit ... në nenin 420, shkronja “a” e Kodit të Procedurës Penale përcaktohet se ankimi nuk pranohet kur është bërë nga personi që nuk legjitimohet. Në zbatim të dispozitës së mësipërme, Gjykata e Apelit Shkodër çmon se ankimi i paraqitur nga ana e të pandehurit nuk duhet të pranohet ...”.*

Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, nisur nga fakti se në lidhje me përfaqësimin e të gjykuarve në mungesë si dhe me të drejtën e mbrojtësve të caktuar kryesisht nga organi procedues apo nga të afërmit e të pandehurve për të bërë ankim, ka pasur një sërë praktikash të ndryshme si nga ana e Gjykatës së Lartë, ashtu edhe nga ana e Gjykatës Kushtetuese, ka vendosur të kalojë çështjen në Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

IV. Çështjet që shtrohen për t'u zgjidhur përpara Kolegjeve të Bashkuara:

12. Çështjet që shtrohen për t'u zgjidhur përpara Kolegjeve të Bashkuara me qëllim unifikimin e praktikës gjyqësore vlerësohen të jenë:

a) Në kuptim të nenit 48/3 të K. Pr. Penale, në cilat raste një i afërm i të pandehurit mund të zgjedhë mbrojtës?

b) Në vështrim të përcaktimit ligjor të bërë nga ligjvënësi në nenin 50 pika 1 e 410 të K. Pr. Penale, a është e drejta për të bërë ankim, një e drejtë e cila i rezervohet personalisht të pandehurit?

c) A mundet i pandehuri ta delegojë të drejtën për të bërë ankim te mbrojtësi apo te një person tjetër? Nëse po, cilat janë mënyrat dhe forma e përcaktuar nga ligji për këtë delegim?

d) A legjitimohet mbrojtësi i caktuar nga gjykata, apo i zgjedhur nga një i afërm i të pandehurit, i cili është gjykuar në mungesë, sipas përcaktimit të bërë nga ligjvënësi në pikën 3 të nenit 48 të K. Pr. Penale, të bëjë ankim kundër vendimit të dënimit të dhënë nga gjykata e shkallës së parë?

13. Qëndrimi i palëve në proces në lidhje me çështjet që duhet të unifikohen për efekt të njësimi të praktikës dhe të pasojës që ka në lidhje me zgjidhjen e çështjes ishte si më poshtë:

i) *Prokurori në lidhje me çështjen e parë mbajti qëndrimin se: “Do të përbëjë shkak për pavlefshmëri absolute të aktit procedural ku mbrojtësi i zgjedhur nga të afërmit e të pandehurit ka marrë pjesë, si në rastet kur nuk respektohet vullneti i të pandehurit për zgjedhjen e mbrojtësit, ashtu edhe kur konstatohet se zgjedhja nuk është deklaruar përpara organit procedues ose nuk është bërë me akt të shkruar personalisht nga i afërmi që bën zgjedhjen dhe depozituar pranë mbrojtësit. Po kështu, kjo pavlefshmëri shtrihet edhe mbi aktet e mbrojtësit të zgjedhur nga të afërmit e të pandehurit kur kjo zgjedhje është bërë jashtë periudhës kur i pandehuri fizikisht është duke ekzekutuar masën e ndalimit, arrestimit apo burgimit”.*

ii) *Në lidhje me çështjen e dytë: “nisur nga interpretimi i nenit 50 të K. Pr. Penale si dhe nga elementet me karakter formal, mendojmë se në të drejtat që i rezervohen personalisht të pandehurit përfshihen të drejta të tilla si paraqitja e kërkesës për gjykim të shkurtuar, kërkesa për transferimin e çështjes në një gjykatë tjetër për motive sigurie publike dhe, pa dyshim, mes këtyre të drejtave hyn edhe e drejta e të pandehurit për të ushtruar ankim siç përcakton edhe neni 410 i K. Pr. Penale”.*

iii) *Në lidhje me çështjen e tretë: “lidhur me formën e delegimit të së drejtës së ankimit te mbrojtësi mendojmë se kjo formë duhet të jetë ajo që përcakton neni 109 i K. Pr. Penale për rastet kur ky akt lejohet të bëhet edhe përmes përfaqësuesit të posaçëm. Ashtu siç përcaktohet edhe në këtë nen kërkohet në çdo rast që delegimi i së drejtës së ankimit të bëhet me akt noterial, ose me shkresë të vërtetuar nga organet kompetente. Po kështu kërkohet që prokura të pasqyrojë edhe objektin e saj së*

bashku me faktet që lidhen me këtë objekt. Kjo formë delegimi është e detyrueshme vetëm kur e drejta e ankimit ka cilësinë e së drejtës që i rezervohet personalisht të pandehurit dhe jo edhe kur ajo trajtohet si një e drejtë që i takon edhe mbrojtësit, siç është rasti i të pandehurve që kanë qenë të pranishëm në gjykim. Lidhur me subjektin ku depozitohet ky akt delegimi mendojmë se, edhe pse në nenin 109 të K. Pr. Penale nuk thuhet hapur, është lënë të kuptohet gjithsesi se ai depozitohet pranë organit procedues. Kjo del indirekt nga parashikimi i mundësisë për të vendosur mospranimin e aktit të prokurës kur nuk është respektuar forma e kërkuar nga kjo dispozitë, mospranim i cili normalisht është kompetencë vendimmarrëse e organit procedues. Me organ procedues në këtë rast do të kuptojmë atë organ i cili është i ngarkuar me shqyrtimin e ankimit të ushtruar nga i pandehuri dhe jo organi që Kodi parashikon si organi ku depozitohet ankimi”.

iv) *Në lidhje me pyetjen e katërt*: “pavarësisht nëse mbrojtësi është i caktuar apo i zgjedhur, dhe pavarësisht nëse është i zgjedhur nga i pandehuri apo të afërmit e tij, në të gjitha rastet kur i pandehuri është gjykuar në mungesë, e drejta e ankimit shndërrohet në një të drejtë e cila i rezervohet personalisht të pandehurit dhe si e tillë mund të ushtrohet vetëm me autorizimin e posaçëm dhe të dokumentuar të vetë të pandehurit. Kjo do të thotë se në rastet e një gjykimi në mungesë, mbrojtësi, si ai i zgjedhur nga i pandehuri apo familjarët e tij, nuk legjitimohet të ushtrojë ankim nëse në favor të tij pranë organit procedues nuk është depozituar një akt përfaqësimi që ia delegon posaçërisht atij të drejtën për të ushtruar ankim. Delegimi i së drejtës së ankimit është i vlefshëm vetëm për atë procedim penal dhe atë shkallë gjykimi që përcaktohet shprehimisht në aktin e delegimit. Delegimi i së drejtës së ankimit pa përcaktuar shkallën e gjykimit dhe procedimin penal përkatës mendojmë se duhet konsideruar si një akt absolutisht i pavlefshëm, i cili nuk e legjitimon mbrojtësin të ushtrojë të drejtën e ankimit në emër dhe për llogari të të pandehurit”.

V. Qëndrimi i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë

A. Në lidhje me pyetjen e parë të shtruar për unifikim:

14. Paraprakisht, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë (më poshtë të cituara “Kolegjet e Bashkuara” ose “Gjykata”) ritheksojnë se e drejta e mbrojtjes, në kuptimin thelbësor të saj, është një e drejtë themelore me karakter kushtetues e cila i përket ekskluzivisht të pandehurit dhe nuk mund të transferohet te të afërmit.¹

15. Figura e mbrojtësit në procesin penal është e natyrës teknike. Ajo ushtrohet nëpërmjet dhënies së ndihmës juridike për të mbrojturin dhe përfaqësimit të tij në gjykim. Në funksion të autoritetit që jep tagrin e përfaqësimit, legjislacioni ynë procedural penal njeh dy lloje mbrojtësish, përkatësisht: i) atë të zgjedhur nga i pandehuri (neni 48 i K. Pr. Penale); dhe ii) mbrojtësin e caktuar nga organi që procedon, në rast se i pandehuri nuk ka zgjedhur mbrojtës, ose ka mbetur pa të, dhe gjithnjë nëse e kërkon një të tillë (neni 49 i K. Pr. Penale).

16. Mbrojtësi me marrjen e tagrave ka të drejtat (procedurale) që ligji i njeh të pandehurit, përveç atyre që i rezervohen personalisht këtij të fundit. Përsa u përket të drejtave dhe garancive procedurale në aspektin teknik si subjekt procedural, ligji nuk bën dallime midis këtyre dy kategori mbrojtësish. Edhe pse në krahasim me mbrojtësin e zgjedhur, në rastin e mbrojtësit të caktuar kryesisht mungon raporti i besimit ndërmjet tij dhe të mbrojturit prej tij, përgjegjësia profesionale dhe etike për mbrojtjen e interesave dhe dhënien e një ndihme juridike sa më cilësore, mbetet e njëjtë për të dy këta kategori mbrojtësish.

17. Në dhënien përgjigje pyetjeve të shtruara, Gjykata do të bazohet, në radhë të parë, në tekstin e ligjit (interpretimi tekstual), dhe më pas në kontekstin (interpretimi sistematik), dhe qëllimin e tij (interpretimi teleologjik).

18. Pika 3 e nenit 48 të K. Pr. Penale, parashikon se “*Zgjedhja e mbrojtësit për personin e ndaluar, të arrestuar ose të dënuar me burgim, derisa ky person nuk e ka bërë vetë zgjedhjen, mund të bëhet nga një i afërm i tij*”.

¹ Kolegjet e Bashkuara, vendim nr.1, datë 20.1.2011, faqe 7; Gjykata Kushtetuese, vendim nr. 30, datë 17.6.2010, faqe 15,16.

(...). Nga formulimi i kësaj dispozite rezulton se i afërmi është i kufizuar për të zgjedhur mbrojtës në dy drejtime: *ratione personae*, dhe *ratione temporis*.

19. Në aspektin *ratione personae*, i afërmi lejohet për të zgjedhur mbrojtës vetëm për personin 1) e ndaluar, 2) të arrestuar ose 3) të dënuar me burgim. Në lidhje me dy mundësitë e para, kuptohet lehtësisht se personi ndodhet në kushtet fizike të kufizimit të lirisë personale. Ndërkohë, përsa i përket mundësisë së tretë të parashikuar nga neni 48 (3) i K. Pr. Penale, në lidhje me personin e dënuar me burgim, nisur nga parashikimi në legjislacionin tonë procedural penal të institutit të gjykitimit në mungesë² mund të paraqiten dy situata të ndryshme faktike.

20. Personi i dënuar me burgim mund të jetë në kushtet e vuajtjes së dënimit me burgim në një institucion të ekzekutimit të vendimeve penale. Në këtë rast, statusi i tij *in vinculis* përkon me situatën e personit të ndaluar ose të arrestuar. Element i përbashkët në të tria këto raste ka të bëjë padyshim me gjendjen e personit në kushtet e kufizimit të lirisë personale.

21. Një situatë tjetër mund të rezultojë në rastin e gjykimeve në mungesë. Në këtë kuptim, mundet që vendimi i dënimit me burgim të jetë dhënë në mungesë dhe ekzekutimi i vuajtjes së tij të mos jetë kryer ende. A legjitimohet i afërmi të zgjedhë mbrojtës për personin e dënuar me burgim edhe nëse vendimi për këtë të fundit është dhënë në mungesë? Po ashtu, a mundet që i afërmi të zgjedhë mbrojtës për personin i cili gjykohej në mungesë, por që nuk ka marrë njoftim efektiv për akuzat kundër tij? Para se t'i japë përgjigje kësaj pyetjeje, Gjykata do të përqendrohet në trajtimin e qëllimit të nenit 48 (3) të K. Pr. Penale.

22. E drejta për të zgjedhur mbrojtës, në funksion të nenit 31 (1) “ç” të Kushtetutës³ dhe nenit 6 (3) të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (“KEDNJ” ose “Konventa”)⁴ është një e drejtë ekskluzivisht personale, që nuk mund t’u transferohet të afërmeve të të pandehurit. Edhe vetë mundësia e limituar, e dhënë të afërmeve për të zgjedhur mbrojtës, parashikuar nga neni 48 i K. Pr. Penale, buron dhe është pjesë përbërëse e kësaj të drejte vetjake të të pandehurit. Në këtë përfundim arrihet jo vetëm duke u bazuar në konfigurimin e kësaj dispozite si pjesë përbërëse e nenit 48 të K. Pr. Penale, titulluar “Mbrojtësi i zgjedhur nga i pandehuri”, por edhe nga qëllimi i vetë normës në fjalë, e cila ka të bëjë me përmirësimin dhe fuqizimin e efektivitetit të institutit të mbrojtësit të zgjedhur.

23. Mundësia e parashikuar nga ligjvënësi për të lejuar të afërmit e personit të ndaluar, të arrestuar apo të dënuar me burgim për të zgjedhur mbrojtës, ka ardhur si rrjedhojë e nevojës për të siguruar ndihmën juridike për të pandehurin që në momentet e para të procedimit penal. Është e kuptueshme se personat të cilët gjenden të izoluar, në kushtet e kufizimit të lirisë personale, e kanë mjaft të vështirë për të kërkuar dhe zgjedhur një mbrojtës të cilit t’i besojnë përfaqësimin dhe strategjinë mbrojtëse gjatë procedimit penal që zhvillohet kundër tyre. Për më tepër, mundësia e zgjedhjes nga ana e të afërmeve tenton të shmangë mundësinë e “sugjerimit” të emrave të mbrojtësve brenda strukturave të burgimit dhe/ose paraburgimit. Nga ana tjetër, të afërmit e të pandehurit, duke qenë “jashtë”, e kanë më të lehtë për të bërë një kërkim të gjithanshëm e të plotë me qëllim zgjedhjen e mbrojtësit që ata besojnë se do t’i japë ndihmën e duhur të afërmit të tyre. Përkundrazi, për sa i përket të pandehurit në gjendje të lirë, të ikur, apo i cili nuk gjendet, kjo nevojë për të “kërkuar” dhe zgjedhur mbrojtësin, mund të realizohet personalisht, pa nevojën e të afërmeve.

24. Në aspektin *ratione temporis*, i afërmi lejohet për të zgjedhur mbrojtës “derisa ky person

² Për rastet e gjykitimit në mungesë, shih, *infra*, paras 32-35 të këtij vendimi.

³ Neni 31 “ç” i Kushtetutës shprehet se: “Gjatë procesit penal kushdo ka të drejtë: (...) të mbrohet vetë ose me ndihmën e një mbrojtësi ligjor të zgjedhur prej tij”.

⁴ Neni 6(3) i KEDNJ-së parashikon se: “Çdo i akuzuar për një vepër penale ka të drejtat minimale të mëposhtme: (...) të mbrohet vetë ose të ndihmohet nga një mbrojtës i zgjedhur prej tij, ose në qoftë se ai nuk ka mjete të mjaftueshme për të shpërblyer mbrojtësin, t’i mundësohet ndihma ligjore falas kur këtë e kërkojnë interesat e drejtësisë”.

(titullari i së drejtës) nuk e ka bërë vetë zgjedhjen”. Pra, dispozita lë të kuptojë që kjo zgjedhje nga ana e të afërmit duhet të jetë e kufizuar në kohë, dhe me karakter të përkohshëm. Ndonëse ligjvënësi nuk ka përcaktuar ndonjë afat të caktuar përtej të cilit i afërmi i të pandehurit humbet mundësinë për të zgjedhur mbrojtës, ajo çfarë del nga qëllimi i dispozitës, por edhe nga përdorimi i termit “derisa”, është parashikimi se zgjedhja e mbrojtësit nga vetë i pandehuri do të ndodhë në një moment të caktuar kohor të procedimit penal, në të cilin ky i fundit do të vendosë të zgjedhë një mbrojtës tjetër, ose të pranojë vazhdimin e mbrojtjes nga i njëjti mbrojtës i zgjedhur më parë nga të afërmit e tij. Pranimi, në të kundërt, i mundësisë së zgjatjes së tagrave të mbrojtësit të zgjedhur nga të afërmit e të pandehurit për të gjithë kohëzgjatjen e procesit penal, pa pasur vetë i pandehuri mundësinë për të bërë zgjedhjen e tij, do të përkthehej padyshim në një shkelje të së drejtës së mbrojtjes dhe procesit të rregullt ligjor.

25. Për këto arsye, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë konkludojnë se përcaktimi i ligjit se i afërmi i të pandehurit ka të drejtë të zgjedhë mbrojtës, në kuptim të pikës 3 të nenit 48 të K. Pr. Penale, vetëm në rastet kur i pandehuri gjendet i izoluar, në kushtet e kufizimit të lirisë personale është i qartë dhe nuk ka nevojë për interpretim unifikues. Në këtë rast, mbrojtësi i zgjedhur nga të afërmit e personit në kushtet e kufizimit të lirisë personale, do të konsiderohet, për efekt të ligjit, si mbrojtës i zgjedhur.

26. Gjykata tashmë do të kthehet në trajtimin e rastit të të gjykuarit në mungesë si një situatë komplekse në kuadër të procesit të rregullt ligjor referuar të drejtës bazë që ka çdo person për t’u dëgjuar në një proces penal që zhvillohet kundër tij.

27. Kushtetuta, KEDNJ-ja por edhe Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike (“Pakti”)⁵ në parim nuk i ndalojnë *a priori* gjykimet në mungesë. GJEDNJ-ja ka pasur shpesh rastin të shprehet se:

Edhe pse gjykimet e zhvilluara pa praninë e të pandehurit nuk janë në vetvete në mospërputhje me nenin 6 të Konventës, padyshim do të konsiderohej një mohim i drejtësisë nëse një person i gjykuar në mungesë nuk do ishte në gjendje të kërkonte nga gjykata një rivlerësim të themelit të akuzave, në rastet kur nuk provohet se ai ka hequr dorë nga e drejta për të marrë pjesë në gjykim dhe për t’u mbrojtur, ose i është fshehur gjykimit (...).⁶

28. Në lidhje me heqjen dorë nga e drejta për të qenë i pranishëm në gjykim, GJEDNJ-ja ka mbajtur qëndrimin sipas të cilit:

As shkronja dhe as fryma e nenit 6 nuk e ndalojnë një person për të hequr dorë, vullnetarisht, në mënyrë direkte ose të tërthortë, nga garancitë e një gjykimi të drejtë. Megjithatë, në mënyrë për të qenë efektive në kuptimin e Konventës, heqja dorë e së drejtës për të marrë pjesë në gjykim duhet të provohet në një mënyrë eksplicite dhe të shoqërohet nga standarde minimale në përpjesëtim me rëndësinë e saj (...). Për më tepër, nuk duhet të dalë kundër ndonjë interesi publik të rëndësishëm (...).⁷

29. Në lidhje me fshehjen nga gjykimi, GJEDNJ-ja thekson se thjesht fakti se i pandehuri nuk gjendet, nuk shërben për t’ua shkarkuar barrën autoriteteve shtetërore për të bërë të mundur njoftimin efektiv të akuzës së të pandehurit. Pra, në veçanti për të pandehurin që nuk gjendet, nuk mund të prezumohet se ai ka hequr dorë nga e drejta e tij për të marrë pjesë në gjykim. Në këtë

⁵ United Nations, Treaty Series, vol. 999, p. 171, miratuar me ligjin nr. 7580, datë 8.8.1991.

⁶ *Sejdovic k. Italisë*, ap. nr. 56581/00, GJEDNJ, (DHM), 1. 3.2006, parag. 82 (duke cituar *Colozza k. Italisë*, Ap. nr.9024/80, GJEDNJ, 12.2.1985, parag. 29; *Einborn k. Francës*, ap. nr. 71555/01, GJEDNJ, 16.10.2001, parag. 33; *Krombach k. Francës*, ap. nr. 29731/96, GJEDNJ, 13. 2.2001, parag. 85; *Somogyi k. Italisë*, ap. nr. 67972/01, GJEDNJ, 18.5.2004, parag. 66; si dhe *Medecina k. Zvicrës*, ap. nr.no. 20491/92, GJEDNJ, 14.6.2001, parag. 55).

⁷ *Sejdovic k. Italisë*, parag. 86. Shih gjithashtu, Gjykata Kushtetuese, vendim nr. 30, datë 17.6.2010, parag. 30; Gjykata Kushtetuese, vendim nr. 45, datë 10.10.2011, parag. 18.

kuptim, GJEDNJ-ja thekson se:

Kur një person i akuzuar për një vepër penale nuk është njoftuar personalisht, nuk mund të prezumohet thjesht nga statusi i tij si i “ikur”, e cila bazohet në një prezumim në vetvete, të pabazuar mjaftueshëm në fakte, që i pandehuri ka hequr dorë nga e drejta për të marrë pjesë në gjykim dhe për t’u mbrojtur (...). (GJEDNJ-ja) ka pasur gjithashtu rastin të theksojë se, para se të pranohet se i pandehuri, nëpërmjet sjelljes së tij, ka hequr dorë në mënyrë implicite nga një e drejtë e rëndësishme e nenit 6 të Konventës, duhet më parë të vërtetohet arsyeshëm se ai i kishte parashikuar pasojat e zgjedhjes së tij (...).⁸

30. Në çdo rast, sipas GJEDNJ-së, barra e provës u përket gjithnjë autoriteteve shtetërore dhe jo të pandehurit, i cili nuk duhet të provojë se ai/a jo nuk ishte duke kërkuar t’i fshihej gjykimit, apo se mungesa e tij/saj ishte për shkak të forcës madhore.⁹

31. Në Legjislacionin Procedural Penal Shqiptar, gjykimi mund të lejohet të zhvillohet në mungesë në katër raste të ndryshme.

32. *Rasti i parë* (mungesa dhe largimi i vullnetshëm i të pandehurit) ka të bëjë me situatën e parashikuar nga neni 352 (1) i K. Pr. Penale. Në këtë rast, i pandehuri, me dijeni dhe vullnet të plotë heq dorë nga e drejta e tij për të qenë i pranishëm në gjykim, duke u përfaqësuar nga mbrojtësi. Sipas paragrafit 2 të nenit 252 të K. Pr. Penale, “I pandehuri, i cili pasi është paraqitur, largohet vetë nga salla, konsiderohet i pranishëm, me kusht që të përfaqësohet nga mbrojtësi”.

33. *Rasti i dytë* (i pandehuri i fshehur) lidhet me situatën kur i pandehuri arratiset ose kur provohet se i fshihet drejtësisë. Ky është edhe rasti i parashikuar nga Kushtetuta në nenin 33 (2) të saj.¹⁰

34. *Rasti i tretë* (i pandehuri që nuk paraqitet), ka të bëjë me situatën e parashikuar nga neni 351 i K. Pr. Penale, i cili parashikon deklarimin e mungesës në rastin kur i pandehuri i lirë ose i paraburgosur nuk paraqitet në seancë, edhe pse është njoftuar rregullisht. Me njoftim të rregullt në këndvështrimin e procesit të rregull ligjor sipas garancive kushtetuese të shprehura në nenin 31 të Kushtetutës dhe nenit 6 (3) të KEDNJ-së do të kuptohet marrja dijeni personalisht e të gjykuarit në lidhje me akuzën kundër tij dhe procesin gjyqësor vetëm në rastin kur njoftimi i është komunikuar personalisht të gjykuarit. Dhe këtë standard e përmbush pjesërisht vetëm pika 1 e nenit 140 të K. Pr. Penale, në pjesën ku parashikohet se: “Njoftimi i të pandehurit në gjendje të lirë bëhet duke i dorëzuar atij kopjen e aktit (...)”.

35. *Rasti i katërt* (i pandehuri që nuk gjendet), përkon me situatën, disi anormale, e cila nuk lidhet me të pandehurin e lirë, të arratisur apo të paraburgosur, por me të pandehurin që nuk gjendet, njoftimi i të cilit rregullohet nga pjesa vazhduese e nenit 140, si dhe 141 të K. Pr. Penale, pra përveç rastit kur njoftimi është marrë personalisht nga personi i gjykuar i cituar më lart.¹¹ Ndryshimi i këtij

⁸ *Sejdic k. Italisë*, parag. 87.

⁹ *Ibid*, parag. 88.

¹⁰ Neni 33(2) i Kushtetutës: Nga kjo e drejtë (për t’u dëgjuar) nuk mund të përfitojë personi që i fshihet drejtësisë.

¹¹ Neni 140 i K.Pr.Penale:

1. (...) njoftimi bëhet në banesën e tij ose në vendin e punës, duke ia dorëzuar aktin një personi që bashkëjeton me të ose një fqinji, ose një personi që punon me të.

2. Kur vendet e treguara në paragrafin 1 nuk dihen, njoftimi bëhet në vendin ku i pandehuri ka banimin e përkohshëm ose vendin ku qëndron më shpesh, duke ia dorëzuar atë njërit prej personave të treguar në paragrafin 1.

3. Kopja e njoftimit nuk mund t’i dorëzohet një të mituri nën 14 vjeç ose një personi me paaftësi të dukshme intelektuale.

4. Kur personat e treguar në paragrafin 1 mungojnë ose nuk janë të përshtatshëm, ose refuzojnë të marrin aktin atëherë procedohet me kërkimin e të pandehurit në vende të tjera. Në rast se edhe në këtë mënyrë nuk mund të bëhet njoftimi, akti depozitohet në qendrën administrative të lagjes ose të fshatit ku i pandehuri banon ose punon. Lajmërimi i depozitimit afishohet në portën e shtëpisë së të pandehurit ose të vendit ku punon. Ftuesi gjyqësor e lajmëron atë për depozitimin me letër rekomande me lajmërim marrje. Efektet e njoftimit rrjedhin që nga marrja e rekomandesë.

5. Njoftimi i të pandehurit që kryen shërbimin ushtarak bëhet duke i dorëzuar aktin atij vetë dhe kur nuk mund të bëhet dorëzimi, akti i njoftohet komandës e cila detyrohet të lajmërojë menjëherë të interesuarin.

Neni 141 i K.Pr.Penale:

rasti, në krahasim me rastet e tjera të lartpërmendura është thelbësor. Kjo pasi për këtë të pandehur nuk mund të thuhet se ka hequr dorë në mënyrë eksplicite nga të drejtat e tij Kushtetuese të parashikuara në nenet 31-33 të saj, si dhe neni 6 i KEDNJ-së apo neni 14 i Paktit. Ndërkohë që për tri rastet e para mund të prezumohet se të pandehurit kanë pasur mundësinë që të ushtrojnë të drejtat e tyre të garantuara nga Kushtetuta dhe aktet e tjera ndërkombëtare, përfshirë të drejtën për të zgjedhur mbrojtës prej tyre, për rastin e të pandehurit që nuk gjendet, ky pohim nuk mund të bëhet, pasi të pandehurit akoma nuk i është dhënë kjo mundësi, pra të vihet në dijeni të procesit kundër tij; të ketë kohën e mjaftueshme për të realizuar mbrojtjen; të ketë ndihmën e një përkthyesi nëse nuk njih gjuhën shqipe; të mbrohet vetë ose me ndihmën e një mbrojtësi të zgjedhur prej tij; t'u bëjë pyetje dëshmitarëve ose ekspertëve të pranishëm dhe të kërkojë thirrjen e të tjerëve etj.

36. Siç vërehet, të gjitha të drejtat themelore të çdo personi në procesin penal lidhen, në radhë të parë me njoftimin e akuzës së ngritur kundër tij. Sipas GJEDNJ-së, *'Njoftimi i akuzës luan një rol vendimtar në procesin penal, në kuptimin se është nga momenti i dorëzimit të saj që mund të thuhet se i pandehuri është njoftuar zyrtarisht për bazën faktike dhe ligjore të akuzës kundër tij'*.¹² Përkundrazi, nëse nuk ka prova të mjaftueshme se i pandehuri i gjykuar në mungesë nuk ka marrë informacion të mjaftueshëm mbi procedimin në ngarkim të tij (qoftë ky jo vetëm rasti i të pandehurit që nuk gjendet, por edhe i të pandehurit të lirë të cilit nuk i është dorëzuar personalisht njoftimi), atëherë i lind detyrimi sistemit tonë ligjor për t'i lejuar të gjykuarit në mungesë, rivendosjen në afat për të ushtruar të drejtat e tij themelore në procesin penal.¹³

37. E thënë me pak fjalë, për rastin e të gjykuarit në mungesë, ekziston mundësia që në momentin që do të burgoset nga organet ligjzbatuese me qëllim ekzekutimin e vendimit të dënimit të dhënë në mungesë, ky i fundit të lejohet të rivendoset në afat, me qëllim ushtrimin e të drejtës së tij për t'u mbrojtur, përfshirë të drejtën e zgjedhjes së mbrojtësit.

38. Për këtë arsye, nuk mund të pranohet mundësia e zgjedhjes së mbrojtësit nga ana e të afërmit në rastin kur i pandehuri nuk ka marrë dijeni të mjaftueshme për procesin kundër tij, pasi vetëm në momentin e marrjes dijeni lind e drejta e të pandehurit për të zgjedhur mbrojtës. Në të kundërt, nëse do të pranohej zgjedhja e mbrojtësit nga të afërmit e të pandehurit të gjykuar në mungesë, për efekt të ligjit kjo zgjedhje do të konsiderohej si e bërë nga vetë i pandehuri, çka do të passillte praktikisht shkeljen e së drejtës për të zgjedhur personalisht mbrojtësin.

39. Megjithatë, Gjykata konstaton se në praktikë ka ndodhur shpesh që të afërmit e të pandehurit që gjykohet në mungesë të zgjedhin mbrojtës, edhe në rastin kur ky i fundit nuk ka marrë dijeni efektive mbi procesin që zhvillohet kundër tij. Gjykata e mirëkupton shqetësimin e të afërmeve për bërjen e mundur të mbrojtjes së interesave të të afërmit të tyre të gjykuar në mungesë. Sidoqoftë, ky shqetësim nuk mund të tejkalohet dhe as të shkelë të drejtat ekskluzivisht personale të vetë të pandehurit. Për këtë, Gjykata e gjen me vend të interpretojë statusin procedural të mbrojtësit të zgjedhur nga familjarët e të pandehurit të gjykuar në mungesë (kupto: i pandehuri që nuk gjendet), jo si mbrojtës të zgjedhur nga i pandehuri, por si mbrojtës të caktuar kryesisht në rast se i gjykuari nuk e ka miratuar këtë zgjedhje të familjarëve të tij.

1. Kur njoftimi nuk mund të bëhet sipas rregullave të caktuara për njoftimin e të pandehurit të lirë, autoriteti procedues urdhëron kërkimin e të pandehurit. Në qoftë se kërkimi nuk jep rezultat pozitiv, atëherë nxirret vendimi i mosgjetyes, me të cilin, pasi i caktohet një mbrojtës të pandehurit, urdhërohet që njoftimi të bëhet duke i dorëzuar një kopje mbrojtësit. I pagjeturi përfaqësohet nga mbrojtësi.

2. Vendimi i mosgjetyes i pushon efektet kur përfundojnë hetimet paraprake ose me dhënien e vendimit nga gjykata.

3. Njoftimi për të pandehurin e fshehur ose të arratisur bëhet nëpërmjet dorëzimit të kopjes së aktit mbrojtësit dhe kur ai nuk ka mbrojtës autoriteti procedues cakton një mbrojtës kryesisht, i cili e përfaqëson të pandehurin.

¹² *Sejdovic k. Italisë*, parag. 89.

¹³ *Ibid*, parag. 84: *"Rrjedhimisht, refuzimi për të ribapur gjykimin e zhvilluar në mungesë të të pandehurit, pa patur ndonjë provë se i pandehuri ka hequr dorë nga e drejta e tij për të qenë i pranishëm gjatë gjyimit, është konsideruar si një "shkelje flagrante e së drejtës" që e ka bërë gjykimin "në kundërshtim të hapur të Nenit 6 ose të principave të inkuorporuar brenda tij"*.

40. Nga sa më sipër, Gjykata arrin në përfundimin se zgjedhja e mbrojtësit nga familjarët e të pandehurit, në kuptim të nenit 48 (3) të K. Pr. Penale, ndodh në rastet kur i pandehuri është në gjendje të kufizimit të lirisë personale, pra në disponibilitetin e autoriteteve të drejtësisë dhe ka dijeni të mjaftueshme për zhvillimin e një procedimi penal në ngarkim të tij.

41. Në qoftë se i pandehuri nuk është fizikisht i paraburgosur dhe nuk ka prova të mjaftueshme për të besuar se ka njohuri për procesin penal në ngarkim të tij, atëherë zgjedhja e mbrojtësit nga ana e të afërmeve të të pandehurit të gjykuar në mungesë do të konsiderohet, për efekt të ligjit procedural, si mbrojtës i caktuar kryesisht. **Pra, mbrojtësi i zgjedhur nga familjarët do të pranohet nga gjykata duke e legjitimuar por duke i njohur tagrat e mbrojtësit të caktuar, që janë të drejtat procedurale që ka mbrojtësi në procesin penal me përjashtim të të drejtave që ligji ia njeh si të drejta ekskluzivisht personale të pandehurit.**

B. Në lidhje me pyetjen e dytë të shtruar për unifikim:

42. Neni 50(1) i K. Pr. Penale shprehet se “*Mbrojtësi ka të drejtat që ligji i njeh të pandehurit, përveç atyre që i rezervohen personalisht këtij të fundit*”. Ndërkohë, neni 410 (1) i K. Pr. Penale përcakton se “*I pandehuri mund të bëjë ankim vetë ose nëpërmjet mbrojtësit të tij. Kujdestari i të pandehurit mund të bëjë çdo ankim që i takon të pandehurit*”.

43. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë e gjejnë me vend të rikujtojnë se në lidhje me këtë çështje ka pasur qëndrime të ndryshme midis kësaj Gjykate dhe Gjykatës Kushtetuese. Në vendimet unifikues nr. 354, datë 28.7.1999 dhe nr. 386, datë 29.7.1999, Kolegjet e Bashkuara janë shprehur, ndër të tjera, se:

Ligji procedural penal njeh një sërë të drejtash ekskluzive për të pandehurin, si e drejta për të zgjedhur ose pranuar mbrojtës, pranimit ose jo i veprës që i atribuohet, e drejta për të dhënë shpjegime, e drejta për t’u ankuar ndaj vendimeve të gjykatës, etj.¹⁴

44. Ky qëndrim i vendimeve të mësipërme u rrëzua nga Gjykata Kushtetuese, e cila me vendimin nr. 17, datë 17.4.2000 do të shprehej në të kundërt, duke gjykuar se:

Në kundërshtim nga sa arsyetojnë Kolegjet e Bashkuara në vendim, e drejta e ankimit ndaj vendimit të gjykatës nuk është një e drejtë ekskluzive, që i takon vetëm të pandehurit, siç është e drejta për të pranuar ose jo veprën penale, për të bërë ose mos bërë deklaramë, etj. Sipas ligjit, e drejta e ankimit i takon edhe mbrojtësit si një nga kushtet për realizimin e plotë të mbrojtjes.¹⁵

45. Megjithatë, këto Kolegje rikonfirmuan qëndrimin e tyre të mëparshëm në vendimin nr. 371, datë 27.10.2000, vendim ky i cili përsëri u shfuqizua nga Gjykata Kushtetuese me vendimin nr. 5, datë 7.2.2001.

46. Në referencë të fuqisë detyruese që kanë vendimet e Gjykatës Kushtetuese (neni 132 i Kushtetutës) si dhe të shfuqizimit pjesërisht të pikës 2 të nenit 410 të K. Pr. Penale në pjesën “nga i pandehuri” me vendimin nr. 15, datë 17.4.2003 të Gjykatës Kushtetuese, praktika gjyqësore legjitimoi *a priori* mbrojtësin e zgjedhur nga familjarët të bënte ankim pavarësisht nëse i pandehuri kishte dhënë më parë pëlqimin. Për pasojë, në praktikën gjyqësore lindën probleme që kishin të bënin me të drejtën e të gjykuarit në mungesë që pas njoftimit të vendimit t’i jepej mundësia e rishqyrtimit të çështjes si garanci e procesit të rregullt ligjor dhe parimit të sigurisë juridike që imponohej nga shqyrtimi i çështjes në të gjitha shkallët e gjykimit mbi bazën e ankimit të mbrojtësit të zgjedhur nga të afërmit.

47. Në reflektim edhe të jurisprudencës së Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ), në veçanti të çështjeve Somogyi K. Italisë¹⁶, si dhe Sejdicovic K. Italisë,¹⁷ Gjykata

¹⁴ Kolegjet e Bashkuara, vendim nr. 354, datë 28.7.1999, faqe 3.

¹⁵ Gjykata Kushtetuese, vendim nr. 17, datë 17.4.2000, faqe 2.

¹⁶ Aplikimi nr. 67972/01, GJEDNJ, 18.05.2004.

¹⁷ Aplikimi nr. 56581/00, GJEDNJ, [DHM], 1.3.2006.

Kushtetuese vendosi të riinterpretojë praktikën e saj në lidhje me gjykimin në mungesë. Në vendimin nr. 30, datë 17.6.2010, Gjykata Kushtetuese do të shprehej:

Lejohet zgjedhja e avokatit nga ana e familjarëve vetëm nëse këta të fundit shprehin vullnetin e të pandehurit për të hequr dorë nga pjesëmarrja në proces dhe jo të investohen me këtë zgjedhje nëse nuk kanë kontakte me të pandehurin, çka, sipas GJEDNJ-së, është detyrë e organeve kompetente shtetërore. E njëjta situatë është edhe për sa i përket ankimit. Familjarët e të pandehurit mund të paraqesin ankim vetëm në rast se janë duke përmbyllur vullnetin e të pandehurit dhe vetëm nëse i pandehuri ka dijeni se ndaj tij ka filluar e po zhvillohet një proces penal.¹⁸

48. Kolegjet e Bashkuara mbështesin vendimin e mësipërm dhe çmojnë se e drejta e ankimit, ashtu si e drejta për të zgjedhur mbrojtës, është një e drejtë ekskluzivisht personale e të pandehurit. Ky përfundim arrihet jo vetëm në referim të qëndrimeve të mëparshme të kësaj Gjykate, si dhe të qëndrimit të sipërcituar të Gjykatës Kushtetuese, por edhe në referim të interpretimit tekstual të nenit 410 të K. Pr. Penale, sipas të cilit i pandehuri mund të bëjë ankim vetë ose nëpërmjet mbrojtësit. Përdorimi i termit “ose nëpërmjet mbrojtësit” nga ana e ligjvënësit, interpretohet nga Gjykata si një vullnet për ta cilësuar të drejtën për të bërë ankim si një e drejtë që i rezervohet personalisht të pandehurit. Kjo e drejtë, që i rezervohet ekskluzivisht të pandehurit, mund të ushtrohet nga i pandehuri vetë personalisht, ose nëpërmjet mbrojtësit. Ndërkohë, të drejtat e parashikuara nga neni 50(1) i K. Pr. Penale, janë të drejta që mbrojtësi “i ka”, automatikisht me faktin e të qenit mbrojtës i zgjedhur, ose i caktuar nga organi që procedon. Në këtë rast, atij i “dublohen” të drejtat që ligji i njej të pandehurit, përveç atyre që i rezervohen personalisht këtij të fundit.

49. Ky qëndrim përforcohet edhe nga i vetmi rast përjashtimor, që ka të bëjë me kujdestarin e të pandehurit, i cili është i vetmi person që mund të bëjë “çdo ankim që i takon të pandehurit”. Kjo sepse, në rastin e të pandehurit të cilit i është caktuar kujdestar mungon vetë përgjegjësia për të vepruar, njëloj si për të miturin.

50. Sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara arrijnë në përfundimin unifikues se:

- **E drejta për të bërë ankim, në vështrim të përcaktimit ligjor të bërë nga ligjvënësi në nenin 50 pika 1 e 410 të K. Pr. Penale, është një e drejtë e cila i rezervohet personalisht të pandehurit.**

- **Në rastin e të pandehurit të cilit i është caktuar kujdestar, kjo e drejtë i përket këtij të fundit, i cili mund ta ushtrojë personalisht ose nëpërmjet mbrojtësit.**

C. Në lidhje me pyetjen e tretë të shtruar për unifikim:

51. Të drejtat që i rezervohen personalisht të pandehurit, ndahen në dy kategori: në ato që mund t’u delegohen personave të tretë, përfshirë këtu mbrojtësin; si dhe ato të drejta të cilat janë thellësisht personale të të pandehurit, delegimi i të cilave nuk mund të lejohet. Ndër këto të fundit, mund të përmendet, pranimi i veprës penale që i atribuohet; apo pranimi, në seancë gjyqësore i pezullimit të dënimit sipas nenit 63 të K. Penal.¹⁹ Ndër të drejtat që përfshihen në kategorinë e parë, mund të përmendet, e drejta për të kërkuar gjykim të shkurtuar. Sipas nenit 403 të K. Pr. Penale, i pandehuri ose përfaqësuesi i tij i posaçëm mund të kërkojnë që çështja të përfundohet derisa të mos jetë filluar shqyrtimi gjyqësor. Në praktikë mund të ndodhë shpesh që, në të njëjtin akt me të cilin i jepen tagrat e përfaqësimit mbrojtësit të zgjedhur, i pandehuri të “delegojë” edhe të drejta të tij ekskluzivisht

¹⁸ Gjykata Kushtetuese, vendim nr.30, datë 17.7.2010, faqe 16, parag. 45.

¹⁹ Neni 63 i K.Penal:

Pezullimi i ekzekutimit të vendimit me burgim detyrimi për kryerjen e një pune në interes publik:

2. Puna me interes publik nënkupton kryerjen nga i dënuari të një pune, me pëlqimin e tij dhe pa shpërblim, në favor të interesit publik apo shoqatës së caktuar në vendimin e gjykatës, për një kohë nga dyzet deri në dyqind e dyzet orë.

3. Ky detyrim nuk mund të vendoset kur i dënuari refuzon pezullimin në seancë gjyqësore.

personale, siç është e drejta për të kërkuar gjykim të shkurtuar. Në këtë rast, mbrojtësi i zgjedhur do të ketë njëkohësisht edhe tagrat e përfaqësuesit të posaçëm, për sa i përket asaj të drejte të deleguar. Po kështu, i pandehuri mund të delegojë edhe të drejta të tjera, siç është edhe vetë e drejta për të bërë ankim, e parashikuar shprehimisht nga neni 410 (1) i K. Pr. Penale. Pra, për sa i përket mbrojtësit, përgjigja e pyetjes së shtruar duhet të jetë pozitive.

52. Në lidhje me mundësinë e delegimit të së drejtës për të bërë ankim tek një person tjetër (qoftë i afërm apo jo), Gjykata konstaton se kjo mundësi nuk është e parashikuar shprehimisht në Kodin e Procedurës Penale. Megjithatë, pyetja merr rëndësi të veçantë në rastin e të pandehurit të arratisur, i cili kërkon të ushtrojë të drejtën e ankimit, duke ia deleguar zgjedhjen e mbrojtësit një të afërmi (apo miku) të tij. Në këto kushte gjykatat e themelit duhet të pranojnë ankimin e mbrojtësit të zgjedhur nga personi i tretë vetëm nëse provohet se si: i) zgjedhja e mbrojtësit, ashtu edhe ii) delegimi i mbrojtësit për të ushtruar ankim, është rezultat i vullnetit të plotë dhe pa ekuivok të titullarit të kësaj të drejte, që është i pandehuri. Ky është edhe qëndrimi i Gjykatës Kushtetuese, në vendimin e cituar më lart, ku shprehet se “familjarët e të pandehurit mund të paraqesin ankim vetëm në rast se janë duke përmbushur vullnetin e të pandehurit dhe vetëm nëse i pandehuri ka dijeni se ndaj tij ka filluar e po zhvillohet një proces penal” dhe se “gjykata duhet të pranojë mbrojtësin e zgjedhur nga familjarët e të pandehurit vetëm nëse provon se ato po veprojnë në bazë të porosisë që kanë marrë nga i pandehuri”²⁰ Nga ana procedurale, gjykata duhet të konsiderojë këtë veprim të kryer në bazë të nenit 48 (1) (zgjedhje e mbrojtësit personalisht nga i pandehuri), si dhe në bazë të nenit 410 (1) të K. Pr. Penale (ankim përmes mbrojtësit). Gjykata thekson se ankimi nga mbrojtësi i zgjedhur nga familjari nuk duhet kurrsesi të klasifikohet si zgjedhje e bërë në referim të nenit 48 (3) të K. Pr. Penale, por si zgjedhje personale e vetë të pandehurit (neni 48 (1) i K. Pr. Penale). Ndryshimi këtu është thelbësor, pasi siç u shpjegua më lart, rastet e parashikuara nga neni 48 (3) i K. Pr. Penale kanë të bëjnë me të pandehur në gjendje të burgosur, i cili e ka të vështirë zgjedhjen e personit që do ta mbrojë në procedimin kundër tij; ndërsa rasti i delegimit të së drejtës për të bërë ankim ka të bëjë me të pandehurin në gjendje të lirë, i cili zgjedh personalisht mbrojtësin në bazë të nenit 48 (1) të K. Pr. Penale.

53. Për sa i përket mënyrës dhe formës së përcaktuar nga ligji për këtë delegim, Gjykata çmon se këto janë të përcaktuara shprehimisht në pikën 2 të nenit 48 të K. Pr. Penale. Akti, nga i cili duhet të vërtetohet qartësisht identiteti dhe vullneti i titullarit të së drejtës, i jepet mbrojtësit personalisht ose i dërgohet me postë rekomande.

54. Për sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara arrijnë në përfundimin se:

- **I pandehuri lejohet që personalisht të delegojë të drejtën për të bërë ankim tek mbrojtësi. Akti i delegimit mund të jetë në të njëjtin akt me të cilin bëhet zgjedhja e mbrojtësit, ose në një akt të veçantë.**

- **I pandehuri lejohet gjithashtu të delegojë të drejtën për të bërë ankim tek mbrojtësi, duke e ushtruar këtë vullnet nëpërmjet delegimit tek një i afërm. I afërmi nuk zgjedh mbrojtës dhe as nuk delegon të drejtën për ankim në mënyrë autonome. Ankimi i mbrojtësit të zgjedhur nga të afërmit lejohet vetëm nëse provohet se (i) zgjedhja e mbrojtësit, dhe (ii) delegimi i mbrojtësit për të ushtruar ankim, është rezultat i vullnetit të plotë dhe eksplicit të titullarit të kësaj të drejte, që është i pandehuri.**

- **Mënyra dhe forma e përcaktuar nga ligji për këtë delegim është ajo e përcaktuar në pikën 2 të nenit 48 të K. Pr. Penale.**

Ç. Në lidhje me pyetjen e katërt të shtruar për unifikim

55. Në dhënien përgjigje pyetjeve të mëparshme, Kolegjet e Bashkuara arriten në përfundimin se:

²⁰ Gjykata Kushtetuese, vendim nr. 30, datë 17.07.2010, faqe 16, parag. 45-46.

i) të afërmit mund të zgjedhin mbrojtës, në kuptim të nenit 48 (3) të K. Pr. Penale, vetëm në rastet kur i pandehuri gjendet në kushtet e kufizimit të lirisë personale dhe ka dijeni për procesin penal në ngarkim të tij; ii) se e drejta për ankim është një e drejtë personale e të pandehurit; dhe se iii) kjo e drejtë mund të delegohet tek mbrojtësi apo tek të afërmit.

56. Duke pasur parasysh nga sa më sipër, Gjykata vjen rrjedhimisht në përfundimin se përgjigja e pyetjes së katërt të shtruar për unifikim duhet të jetë negative:

- Në rastin e të gjykuarit në mungesë, si mbrojtësi i caktuar nga gjykata, ashtu edhe ai i zgjedhur nga të afërmit e të pandehurit (i cili siç u tha më lart, konsiderohet të ketë të njëjtat tagra me atë të caktuar nga gjykata) nuk janë mbrojtës të zgjedhur personalisht nga i pandehuri. Rrjedhimisht, titullari i së drejtës nuk ka deleguar të drejtën e tij për të bërë ankim.

57. Ky arsyetim vjen edhe në referim të nenit 410 (2) të K. Pr. Penale, ku parashikohet se “*Kundër vendimit të dhënë në mungesë, mbrojtësi mund të bëjë ankim vetëm kur është i pajisur me një akt përfaqësimi të lëshuar në format e parashikuara nga ligji*”. Gjykata mban në konsideratë faktin se me vendimin nr. 15, datë 17.4.2003, Gjykata Kushtetuese shfuqizoi pjesën “nga i pandehuri” duke lejuar ankime edhe nga mbrojtësi i caktuar dhe ai i zgjedhur nga familjarët. Megjithatë, siç u theksua edhe më lart, ky orientim është tashmë i tejkaluar nga vetë Gjykata Kushtetuese, duke filluar nga vendimi i saj nr. 30, datë 17.06.2010. Edhe në vlerësimin e Kolegjeve të Bashkuara, mbrojtësi mund të bëjë ankim kundër vendimit të dhënë në mungesë vetëm kur është i pajisur me akt përfaqësimi nga vetë i pandehuri, në format e parashikuara nga neni 48 (2) i K. Pr. Penale.

58. Ndryshe nga sa mund të perceptohet, Gjykata vjen në këtë përfundim duke pasur si qëllim jo kufizimin e të drejtës së mbrojtjes, por përkundrazi, garantimin sa më maksimal të saj, duke pasur parasysh jo vetëm kërkesat e Kushtetutës, por edhe ato të instrumenteve ndërkombëtare që lidhen me të drejtat e njeriut, siç janë KEDNJ-ja dhe Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike.

59. Kështu, për Gjykatën, rëndësi kryesore ka bërja e mundur që, në rast gjykimi në mungesë, të gjykuarit t’i jepet mundësia, nëpërmjet rivendosjes në afat për të bërë ankim, për të kërkuar një përcaktim të ri në lidhje me themelin e akuzave kundër tij nga një gjykatë në përputhje me garancitë e gjykimit të drejtë të parashikuar nga neni 6 i KEDNJ-së. Kjo nevojë vjen edhe në reflektim të vendimeve *Shkalla K. Shqipërisë*²¹ dhe *Haxhia K. Shqipërisë*,²² në të cilët GJEDNJ-ja deklaroi shkeljen e nenit 6 të Konventës në lidhje me gjykimet në mungesë kundër tyre. Në të dy vendimet, kërkuetit, të cilët ishin gjykuar në mungesë, nuk lejoheshin të kërkonin rivendosje në afat për të kundërshtuar vendimin e dënimit me burgim pasi kjo mundësi ishte shteruar më parë nga rekursat e bërë nga mbrojtësit e zgjedhur nga të afërmit, edhe pse vetë kërkuetit nuk kishin pasur dijeni efektive për këtë zgjedhje. Në çështjen *Shkalla*, GJEDNJ-ja theksoi se:

Fakti se kërkueti ishte mbrojtur në apel nga një mbrojtës i zgjedhur nga i ati, nuk do të thotë se ai kishte dijeni efektive të mëparshme mbi procedurat gjyqësore kundër tij (...) Në këto rrethana, Gjykata vlerëson se nuk është provuar se kërkueti kushte dijeni të mjaftueshme mbi procedurat gjyqësore kundër tij, se ai autorizoi në mënyrë direkte ose të tërthortë veprimet e familjarëve në apel, apo hoqi dorë në mënyrë eksplicite nga e drejta e tij për të marrë pjesë në gjykim duke iu shmangur gjykimit. Në lidhje me çështjen nëse e drejta vendase i lejonte qartësisht mundësinë e një rigjykimi, Gjykata rikujton përfundimet e saj në lidhje me mungesën e mjeteve ligjore efektive në dispozicion të ankuesit (...).²³

Ndërkohë në çështjen *Haxhia K. Shqipërisë*, GJEDNJ-ja doli në përfundimin se:

Në rastin konkret, nuk është e kundërshtuar nga palët që kërkueti është gjykuar dhe dënuar në

²¹ *Ardian Shkalla k. Shqipërisë*, Ap. nr.26866/05, GJEDNJ, 10.05.2011.

²² *Haxhia k. Shqipërisë*, ap. nr. 34783/06, GJEDNJ, 05.11.2013.

²³ *Shkalla*, parag. 72-75.

mungesë. Nuk është provuar se ai kishte njohuri të mjaftueshme për procedurat gjyqësore kundër tij. Në fakt, është e provuar se kërkuesi u informua mbi dënimin në mungesë vetëm me 3 qershor 2006, kur u arrestua nga autoritetet turke. As nuk është provuar se ai në mënyrë eksplicite ose implicite autorizoi veprimet e familjarëve të tij në gjykimin në apel (ose në Gj.L), ose të ketë hequr dorë pa ekuivoke nga e drejta e tij për të qenë i pranishëm në gjykim duke iu shmangur vullnetarisht gjykimit. Sipas legjislacionit vendas, nuk kishte asnjë mundësi për kërkuesin të kërkonte rivendosje në afat [sipas vendimit nr. 1/2011 të Kolegjeve të Bashkuara].²⁴

60. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë me qëndrimin e mbajtur në vendimin objekt shqyrtimi, vlerësojnë se arrihet të shmanget praktika e padëshiruar kur i pandehuri i gjykuar në mungesë humbiste çdo mundësi të kundërshtonte akuzat kundër tij, pasi kjo mundësi i ishte shteruar më parë nga një mbrojtës, i cili, edhe përse vepronte në interes të të pandehurit, përsëri nuk ka qenë i zgjedhur personalisht nga ai. Siç u konstatua edhe nga praktika e GJEDNJ-së, moment kyç për ushtrimin e të drejtave që burojnë nga neni 6 i Konventës, është njoftimi efektiv i akuzës të pandehurit. Qysh nga ai moment, çdo person duhet të ketë të drejtën për t'u mbrojtur dhe për të kundërshtuar akuzat në themel, të paktën në një instancë të procesit penal kundër tij. Edhe përse gjykimi në mungesë të të pandehurit, në vetvete nuk bie në kundërshtim me Konventën, ky fakt përsëri nuk i liron shtetet Palë mbi detyrimin për t'i bërë të mundur çdo të pandehuri ushtrimin e të drejtave të garantuara nga neni 6 i Konventës. Detyrimi i autoriteteve shtetërore për garantimin e neneve 31 e 33 të Kushtetutës, si dhe nenit 6 të KEDNJ-së, quhet i plotësuar vetëm me: njoftimin efektiv të akuzës; mundësinë e të pandehurit për t'u mbrojtur personalisht ose me ndihmën e një mbrojtësi ligjor të zgjedhur prej tij; si dhe mundësinë për t'u dëgjuar në seancë gjyqësore dhe për të kundërshtuar akuzat në themel.

61. Në rastin e të gjykuarit në mungesë (rasti i katërt, i trajtuar më lart, në paragrafin 31), njohja e të pandehurit me akuzën ndodh në një fazë të avancuar të procesit penal, shpesh pasi ka përfunduar si hetimi, ashtu edhe gjykimi në shkallë të parë. Prandaj është e një rëndësie thelbësore që i pandehuri të ketë mundësi, të paktën në gjykimin në apel - i cili është gjithsesi një gjykim themeli - për të ushtruar të drejtat e tij kushtetuese thelbësore siç janë: e drejta për t'u dëgjuar, përfshirë këtu të drejtën për të zgjedhur personalisht mbrojtësin; për të kërkuar marrjen e provave nëpërmjet përsëritjes së hetimit gjyqësor si element i respektimit të parimeve të kontradiktorialitetit dhe të barazisë së armëve. Vetëm nëpërmjet plotësimit të këtij kriteri, pra mundësimin të të pandehurit për të zgjedhur vetë ose miratuar strategjinë mbrojtëse, mund të thuhet se është garantuar zhvillimi i një procesi të rregull ligjor, i cili nuk duhet të jetë një e drejtë thjesht në letër, por mundësimi i një procesi të zhvilluar në kontradiktorialitetin e palëve, duke respektuar barazinë e armëve dhe garantimin e një mbrojtje efektive.

62. Edhe nëse mbrojtësi i caktuar kryesisht apo ai i zgjedhur nga të afërmit do të lejohej të ushtronte ankim në apel, ky veprim përsëri do të konsiderohej si pa efekte për sa i përket të drejtës së mbrojtjes si e drejtë kushtetuese, pasi kjo e drejtë fillon, në çdo rast, veçse me njoftimin efektiv të akuzës ndaj të pandehurit. Përkundrazi, lejimi i këtyre dy kategorive mbrojtësish për të bërë ankim në apel jo vetëm që nuk do të ishte i dobishëm nga perspektiva e mbrojtjes efektive dhe ekonomisë gjyqësore (pasi në çdo rast të gjykuarit në mungesë do t'i lejohej rivendosja në afat dhe do të kishim një dublikim të panevojshëm të procedurave gjyqësore), por do të ishte i dëmshëm edhe për parimin e sigurisë juridike duke krijuar përplasje me parimin e procesit të rregullt ligjor. Në kushtet kur parimi i procesit të rregullt ligjor ka përparësi mbi atë të sigurisë juridike, investimi i gjykatave në një proces, i cili më pas do të hapej me kërkesën e të gjykuarit në mungesë, do të sillte një proces të pavlefshëm dhe një vendim të cenueshëm që nuk krijon siguri juridike. Kjo pasi *"rishqyrtimi i rekursit nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, në kushtet kur ai Kolegj është shprehur njëherë në lidhje me mospranimin e*

²⁴ Haxhia, parag. 63.

rekursit të paraqitur nga pala, jo për shkak të paraqitjes së tij tej afatit ligjor, bie ndesh me parimin e “res judicata” (gjësë së gjykuar), pasi i njëjti Kolegj nuk mund të shqyrtojë dhe shprehet dy herë në lidhje me rekursin e paraqitur nga e njëjta palë kundër të njëjtit vendimi të gjykatës së apelit”²⁵

63. Nga ana tjetër, Gjykata vlerëson të nënvizojë se të drejtat e palëve të tjera në proces nuk cenohen. Si Prokurori, ashtu edhe ndonjë i bashkëpandehur eventual, që ka qenë i pranishëm gjatë gjykimit në shkallë të parë, vazhdojnë të gëzojnë të drejtën e tyre kushtetuese për të bërë ankim ndaj vendimit të dhënë në shkallë të parë, në mungesë të një bashkëtëpandehuri tjetër. Pra, fakti se mbrojtësi i caktuar kryesisht ose ai i zgjedhur nga të afërmit e të pandehurit të gjykuar në mungesë nuk legjitimohen të ushtrojnë ankim në apel dhe se e drejta e ankimit për të gjykuarin në mungesë mund të ushtrohet në një kohë të mëvonshme që lidhet me marrjen dijeni prej tij, nuk do të thotë që kjo ndalesë vepron edhe për palët e tjera të legjitimuara në të drejtat e tyre për të ushtruar ankim në apel, ose rekurs në Gjykatën e Lartë, për sa kohë që e drejta e ankimit për palët është e pavarur.

64. Në këtë kuptim, për secilin bashkëtëpandehur zhvillohet një procedim teorikisht i pavarur nga të tjerët, që në funksion të ekonomisë procedurale, mund të bashkohet (neni 92 K. Pr. Penale), ose ndahet (neni 93 K. Pr. Penale). Gjithashtu, mund të ndodhë që në një proces me shumë të pandehur, një ose disa prej tyre të kërkojnë gjykimin e shkurtuar, ndërkohë që gjykimi të vazhdojë normalisht për të tjerët (duke pas sjellë ndarjen e çështjes për të parët). Ashtu siç vendimi i dënimit jepet i veçantë dhe në mënyrë individuale për secilin bashkëtëpandehur (edhe pse i shqiptuar në të njëjtin vendim), po ashtu edhe e drejta e ankimit mbetet individuale. Pra, nëse një i bashkëpandehur nuk ushtron të drejtën e ankimit brenda afatit ligjor, dënimi i tij merr formë të prerë. Për rastin e të gjykuarit në mungesë, në momentin e marrjes dijeni të vendimit kundër tij, ai mund të kërkojë rivendosje në afat, gjithnjë nëse nuk ka hequr dorë më parë në mënyrë eksplicite nga e drejta për të marrë pjesë në gjykim, ka autorizuar familjarët për të bërë ankim, ose i është shmangur hetimit.

65. Neni 416 i K. Pr. Penale përbën një rast përjashtimor e të jashtëzakonshëm, në të cilin ankimi i bërë nga një bashkë i pandehur, kur nuk bazohet vetëm në motive personale, vlen edhe për bashkëtëpandehurit e tjerë, dënimi i të cilëve ka marrë formën e prerë. Sidoqoftë, shtrirja e apelit edhe për të bashkë pandehurin që nuk ka paraqitur ankim në apel në kohë (pavarësisht nëse ka qenë i gjykuar në mungesë apo jo), nuk vlen *in pejus*. Ajo është e kushtëzuar nga suksesi i ankimit të bashkë të pandehurit që ka paraqitur apelin në kohë. Të dy këto kushte: i) motivi jo personal i ankimit; dhe ii) suksesi i ankimit, janë kumulative për prishjen e dënimit të formës së prerë të bashkë të pandehurit jo ankimues.

66. Sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara arrijnë në përfundimin unifikues se:

Mbrojtësi i caktuar nga gjykata, apo i zgjedhur nga një i afërm i të pandehurit, i cili është gjykuar në mungesë, sipas përcaktimit të bërë nga ligjvënësi në pikën 3 të nenit 48 të K. Pr. Penale, nuk legjitimohet të bëjë ankim kundër vendimit të dënimit të dhënë nga Gjykata e Shkallës së Parë.

- Në çdo rast, i dënuari në mungesë ka të drejtë të kërkojë rivendosje në afat për të ushtruar ankim në apel ose rekurs në Gjykatën e Lartë, përveç rasteve kur ka prova të mjaftueshme se:

- i) kishte dijeni për gjykimin e zhvilluar kundër tij;**
- ii) në mënyrë direkte ose të tërthortë, ka autorizuar familjarët për t’u ankimuar në apel; ose**
- iii) ka hequr dorë në mënyrë eksplicite nga e drejta e tij për të qenë i pranishëm në gjykimin kundër tij, duke u fshehur nga drejtësia.**

VI. Në lidhje me rekursin e të gjykuarit

67. Nga studimi i akteve në fashikullin e gjykimit, konstatohet se prokura e përfaqësimit të të

²⁵ Kolegjet e Bashkuara, vendim unifikues nr. 1, datë 20.1.2011.

gjykuarit Ervis Nurkaj është lëshuar nga i ati i tij, dhe jo nga vetë i gjykuari. Gjithashtu, Gjykata vëren se nga aktet e gjykimit nuk del asnjë element për të besuar se midis të gjykuarit Nurkaj dhe familjarëve të tij të ketë pasur ndonjë kontakt, nga i cili Gjykata të deduktojë se i gjykuari ka marrë dijeni të mjaftueshme për procesin penal të zhvilluar kundër tij.

68. Gjithashtu, prokura e posaçme e lëshuar në datë 27.02.2009, me të cilin i ati i të gjykuarit, shtetasi Aqif Nurkaj ka zgjedhur si mbrojtës av. Ilir Kulla, nuk rezulton të jetë përpiluar me porosi të të gjykuarit Ervis Nurkaj. Madje në dhënien e tagrave nga ana e të atit, shkruhet: “Të më përfaqësojë mua [Aqif Nurkaj] pranë organit të akuzës, Prokurorisë së Rrethit Shkodër lidhur me akuzën e ngritur ndaj djalit tim të quajtur Ervis Nurkaj, akuzuar për veprën penale të falsifikimit”.

69. Përveç kësaj, Gjykata thekson se edhe nëse prokura e posaçme do të ishte përpiluar sikur të ishte e bërë me porosi të vetë të gjykuarit, ajo përsëri nuk do të vlente e vetme, pa ekzistencën e një prokure tjetër të posaçme të vetë të gjykuarit në të cilën i delegohet të afërmit e drejta për të zgjedhur mbrojtës në emër dhe në porosi të tij.

70. Për sa më sipër, rezulton se mbrojtësi i zgjedhur nga familjari i të gjykuarit nuk ka qenë person i legjitimuar për të ushtruar ankim në apel në kuptim të nenit 410 të K. Pr. Penale. Po ashtu, edhe rekursi i paraqitur nga i njëjti mbrojtës, nuk rezulton të jetë bërë nga person i legjitimuar.

71. Gjithashtu nuk ekzistojnë prova të mjaftueshme për të besuar se i ati i Nurkaj ka vepruar në llogari të të gjykuarit, dhe as që vetë i gjykuari të ketë autorizuar në mënyrë direkte ose të tërthortë zgjedhjen e mbrojtësit gjatë gjykimit në shkallë të parë, në apel, apo për të bërë rekurs në Gjykatën e Lartë. Në referim të arsyetimit të mësipërm, Kolegjet e Bashkuara vijnë në përfundimin se mbrojtësi i zgjedhur nga familjarët e të gjykuarit Nurkaj nuk është person i legjitimuar për të ushtruar rekurs kundër vendimit nr. 228, datë 18.9.2009 të Gjykatës së Apelit Shkodër.

VII. Në lidhje me zgjedhjen e çështjes

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, çmojnë se rekursi i paraqitur nga mbrojtësi i zgjedhur nga familjarët e të gjykuarit Ervis Nurkaj nuk është bërë nga person i legjitimuar dhe për pasojë vendimi i gjykatës së apelit është i drejtë dhe i bazuar në ligj.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, mbështetur në nenin 420 (1) (a) dhe 420 (2) të Kodit të Procedurës Penale,

VENDOSËN:

Pushimin e shqyrtimit të çështjes nr. 1/4 Akti, që i përket të gjykuarit Ervis Nurkaj, në Gjykatën e Lartë.

Ky vendim është unifikues dhe njëson praktikën gjyqësore për çështjet objekt shqyrtimi në Kolegjet e Bashkuara dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Xhezair Zaganjori (kryesues), Ardian Nuni, Ardian Dvorani, Evelina Qirjako, Majlinda Andrea, Medi Bici, Shkëlzen Selimi, Admir Thanza, Tom Ndreca.

Anëtarë kundër: Aleksandër Muskaj, Guxim Zenelaj, Mirela Fana, Edmond Islamaj, Artan Zeneli, Artan Broci.

MENDIMI I PAKICËS

(Për vendimin unifikues të Kolegjeve të Bashkuara nr. 1, datë 10.3.2014)

Ndryshe nga konkluzioni i arritur nga ana e shumicës në vendimin unifikues nr. 1, datë 10.3.2014, lidhur me çështjet ligjore, të parashtruara për njësimin e praktikës gjyqësore, gjyqtarët e mbetur në

pakicë (pakica) nuk pajtohen me qëndrimin e arritur nga shumica sa i përket çështjes së moslegjitimitimit të mbrojtësit të zgjedhur nga të afërmit për të ankimuar, për arsyet që vijojnë.

Shumica, në arsyetimin e vendimit, pohon në thelb, se e drejta e mbrojtjes, në kuptimin thelbësor të saj, është një e drejtë themelore me karakter kushtetues, e cila i përket ekskluzivisht të pandehurit e nuk mund të transferohet tek të afërmit²⁶. Sipas saj mbrojtësi i caktuar kryesisht, apo i caktuar nga të afërmit, nuk janë të legjitimuar të ankimojnë nëpërmjet apelit apo rekursit, vendimin e gjykatës së shkallës së parë, në qoftë se nuk provohet - në mënyrë të pa ekuivoktë - vullneti i personit në mungesë për të ankimuar vendimin në fjalë. Sipas këtij këndvështrimi rrjedh përfundimi se, derisa të shfaqet dhe të provohet vullneti i personit të dënuar në mungesë për të apeluar apo rekursuar, vendimi i gjykatës së shkallës së parë do të mbetet pa u ankimuar dhe se eventualisht apelimi apo rekursimi mund të bëhen edhe pas një kohe relativisht të gjatë, vetëm kur provohet shprehimisht vullneti i personit që ishte në mungesë.

Pakica argumenton se e drejta për t'u mbrojtur me një mbrojtës, është një e drejtë themelore e individit të akuzuar për një vepër penale, dhe si e tillë ajo duhet të gjejë zbatim në çdo shkallë dhe fazë të procedimit penal.

Pakica shpreh qëndrimin se në fakt, nuk kemi të bëjmë me transferimin e një të drejte të parashikuar e garantuar nga ligji tek mbrojtësi i caktuar nga të afërmit apo ai caktuar kryesisht. Sepse e drejta e mbrojtjes është një garanci objektive që duhet të respektohet, gjithmonë, edhe në rastin kur personi është hetuar, gjykuar, dhe eventualisht, dënuar në mungesë.

Në lidhje me çështjet që shtrohen për unifikim, pakica shpreh qëndrimin se, kemi të bëjmë me të drejtën e mbrojtjes me anë të një mbrojtësi, si një e drejtë e vetme komplekse, e cila mund të ushtrohet në varësi të kushteve dhe rrethanave, sipas një renditjeje preferenciale të përcaktuar zgjedhjeje, duke filluar së pari nga personi i interesuar, së dyti nga mbrojtësi i caktuar kur është caktuar nga organi procedues, apo mbrojtësi i caktuar nga ana e familjarëve, kur këta kanë bërë zgjedhjen e tyre, derisa personi i interesuar nuk e ndryshon këto zgjedhje.

E drejta e të pandehurit për të kërkuar pafajësinë është një garanci, e cila nënkupton faktin se mbrojtësi duhet të ushtrojë të njëjtat të drejta që gëzon i pandehuri, sepse për shkak të njohurive profesionale që ai ka mund të provojë pafajësinë e të akuzuarit, prandaj ligji i vendos si subjekte të procedimit penal, në një plan të njëjtë, meqenëse janë dy figura të nevojshme për zhvillimin e gjykimit të rregullt e të drejtë.

Ndryshe nga sa arsyeton shumica, pakica argumenton se në thelb kemi të bëjmë me një të drejtë të vetme, - të drejtën e mbrojtjes me avokat - e cila në varësi të situatës, mund të ushtrohet nga këto subjekte, në radhë të parë nga i interesuari, kur ai nuk gjendet, nga të afërmit apo i caktuar kryesisht. Mbrojtësi nuk është një subjekt i procedimit penal atëherë kur e cakton personi i pandehur apo ai nën hetime, ai bën pjesë në procedimin penal që nga momenti i lindjes së këtij procedimi. Figura e mbrojtësit bën pjesë e garancisë objektive dhe e tërësisë së nocionit të procesit të rregullt e të drejtë. Kësisoj, vetëm mënyra e zgjedhjes ose heqja dorë prej tij, i takojnë personit të pandehur apo atij nën hetime, në mungesë të këtij personi, garancia e pranisë së mbrojtësit, si e drejtë themelore duhet të konsiderohet si një pjesë e pazëvendësueshme dhe objektive, e cila në bazë të nenit 15 të Kushtetutës qëndron në themel të rendit juridik²⁷, dhe si e tillë ajo duhet të vazhdohet të aplikohet në çdo shkallë apo fazë të procedimit penal – duke përfshirë këtu edhe atë të ankimit në gjykatën e shkallës së dytë dhe gjykimin e ligjshmërisë në Gjykatën e Lartë, – deri në çastin kur dhe në masën që personi i interesuar vendos dhe ka një vullnet ndryshe të kundërt.

Pra, pakica është e mendimit se për ushtrimin e të drejtave që janë në favor të personit në mungesë, sipas parimit të favor impugnationis, nuk është e nevojshme pajisja me prokurë, pasi

²⁶ Vendimi nr. 1, datë 10.3.2014, paragrafi 14.

²⁷ Neni 15, paragrafi i parë dhe i dytë i Kushtetutës të Republikës së Shqipërisë.

ankimimi i mbrojtësit (të caktuar kryesisht apo nga të afërmit) do të konsiderohet si vazhdim i pjesës së misionit të tij për të mbrojtur personin e pandehur, edhe kur ai është në mungesë dhe kur akoma nuk është e vërtetuar nëse ai ka dijeni efektive të procedimit penal.

Detyra e mbrojtësit, efektet dhe pasojat e veprimtarisë së tij, nuk mund dhe nuk duhet të kushtëzohen duke u varur nga vullneti i personit nën hetime, i pandehur a i gjykuar në mungesë, sepse prania e mbrojtësit në procedimin penal ka vetëm efekte favorizuese për personin e gjykuar në mungesë, pasi prania e mbrojtësit përbën një pjesë objektive të sistemit ligjor procedural.

Pakica shpreh qëndrimin se mbrojtësi, me çfarëdolloj titulli emëruar, gati barazohet me të pandehurin në të drejtat. Sipas nenit 50 të K. Pr. P, parimi i përgjithshëm është që mbrojtësi ka të drejtat që ligji i njeh të pandehurit dhe garanton ushtrimin e shpejtë të së drejtës për të ankimuar, qoftë nga ana e mbrojtësit të caktuar kryesisht ose atij të zgjedhur nga të afërmit e të pandehurit.

Gjithashtu e parë nga ky këndvështrim, kjo tezë duket se i jep një përgjigje juridike problematikës për akses në drejtësi të situatës kur personi, i deklaruar në mungesë, teksa është gjykuar në shkallë të parë nga një avokat i caktuar nga gjykata me një nivel mbrojtjeje që ndofta le për të dëshiruar, por ndërkohë, nëpërmjet një vendimi që duket i padrejtë, e personi nuk është gjetur ende, të afërmit e tij mund ta korrigojnë këtë padrejtësi, duke caktuar një mbrojtës tjetër në apel a Gjykatë të Lartë, duke synuar një vendim më të favorshëm dhe në kohë më të shpejtë, pavarësisht vazhimit të mungesës së personit të proceduar në mungesë.

Sipas nenit 1 të Kodit të Procedurës Penale, legjislati procedural penal ka për detyrë të sigurojë një procedim të drejtë, të barabartë e të rregullt ligjor, të mbrojtë liritë personale dhe të drejtat e interesat e ligjshme të shtetasve dhe, sipas nenit 2 të K. Pr. P, respektimi i normave procedurale është i detyrueshëm për subjektet e procedimit penal, për organet shtetërore, personat juridikë dhe shtetasit.

Në këtë kontekst, garancitë dhe të drejtat e akorduara nga Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë dhe Kodi i Procedurës Penale, nuk mund të varen nga vullneti i individit që është në mungesë.

Në lidhje me të drejtën e mbrojtjes, në nenin 6 të Kodit të Procedurës Penale, me titullin “sigurimi i mbrojtjes”, parashikohet se: “i pandehuri ka të drejtë të mbrohet vetë ose me ndihmën e mbrojtësit”, neni 9 i Kodit të Procedurës Penale, parashikon se: “Personave që procedohen në kundërshtim me ligjin ose dënohen pa të drejtë u kthehen të drejtat dhe shpërblehen për dëmin e pësuar”.

Sipas nenit 48/3 të K. Pr. P, parashikohet përkatësisht se: “Zgjedhja e mbrojtësit për personin e ndaluar, të arrestuar ose të dënuar me burgim derisa ky person nuk e ka bërë vetë zgjedhjen, mund të bëhet nga një i afërm i tij, në format e parashikuara nga paragrafi 2”.

Në këtë kuadër, ndryshe nga sa arsyeton shumica, neni 48/3 i Kodit të Procedurës Penale është një dispozitë e cila nuk kufizon apo ndalon legjitimitimin e llojit të mbrojtësit. Kushti ligjor që parashikon dispozita në fjalë – nisur nga vendosja e dispozitës në parimet e përgjithshme – nuk i referohet kufizimit të zhvillimit të gjykimit deri në shkallën e parë dhe nuk është e lidhur ngushtësisht me këtë fazë të procedimit, por me shfaqjen e personit të proceduar në mungesë dhe shprehjen e tij të një vullneti ndryshe, që nuk lidhet me shkallën e gjykimit ku shprehet ky vullnet. Në të kundërt, do të krijohej një dallim i papërligjur midis personit që gjykohet në praninë e tij (*in praesentia*) dhe personit që gjykohet në mungesë të tij (*in absentia*). Dispozita e nenit 48/3, të Kodit të Procedurës Penale, nuk i referohet të drejtës për të pasur mbrojtës, por mënyrës dhe zgjedhjes së njërit prej mbrojtësve, si njërën prej alternativave të ofruara objektivisht dhe, për shkak të kësaj natyre, duhet të vazhdojë të mbetet në fuqi deri në manifestimin e një vullneti ndryshe nga ana e personit të interesuar rreth njëres prej alternativave të tjera më të volitshme për të.

Në këto kushte, pakica shpreh qëndrimin se përkatësisht mbrojtësi i caktuar nga afërmit e personit të interesuar apo mbrojtësi i caktuar kryesisht, duhet të vazhdojë misionin e tij deri në shprehjen e një vullneti tjetër, nga ana e personit në mungesë, pasi pikërisht kjo mënyrë është e

parashikuar nga ligji procedural si formë përfaqësimi.

Prokura, si akt përfaqësimi në procedimin penal, është një institut që ka të bëjë me rastet e jashtëzakonshme dhe me ato që janë ndryshe nga regjimi normal i garancive procedurale, siç janë rastet e heqjes dorë, kërkit të gjykit të shkurtuar, etj., pra, janë rastet kur kemi të bëjmë me një pakësim të garancive të parashikuara me ligj dhe që njihen objektivisht, pavarësisht vullnetit apo pranisë së personit të pandehur.

Sipas Kushtetutës kushdo ka të drejtë të dëgjohet para se të gjykohet, por nga kjo e drejtë nuk mund të përfitojë personi që i fshihet drejtësisë, pra, e drejta dhe garancia e individit për një proces të rregull zbatohet objektivisht dhe personi që është në mungesë, duhet dhe mund të mbrohet edhe nga ana e mbrojtësit të zgjedhur nga të afërmit e të akuzuarit ose atij të caktuar kryesisht, sepse në nenin 43 të Kushtetutës parashikohet që kushdo ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveçse kur në Kushtetutë parashikohet ndryshe. Pra, kjo e drejtë konceptohet si garanci objektive dhe nuk konsiderohet si e drejtë vetjake dhe ekskluzive vetëm e personit në mungesë, por edhe një e drejtë autonome e paralele që ligji ia njeh edhe mbrojtësit të caktuar nga familjarët, apo atij të caktuar kryesisht dhe mungesa e një vullneti të personit nuk mund dhe nuk duhet të shërbejë për të ndaluar procedimin penal deri në shkallë të parë, për shkak se akoma nuk është provuar padijenja efektive e personit të deklaruar në mungesë.

Qëllimi i procedurës penale është vendosja e së vërtetës, pra vërtetimi i fakteve ku vërtitet akuza në respektim të garancive të mbrojtjes. Parimi i barazisë së armëve kërkon që mbrojtja dhe akuza të ballafaqohen në pozita thuajse të barabarta. Pra, qëllimi i shkallës së dytë të gjykimit dhe shkallës së ligjshmërisë në Gjykatën e Lartë është përkatësisht, për apelin nëse provat janë mbledhur në mënyrë korrekte dhe nëse ato janë interpretuar me saktësi në kuadër të fajësisë apo të pafajësisë së të pandehurit; ndërsa për rekursin, nëse ligji i zbatuar është në mënyrë korrekte apo jo. Duke konsideruar këto premisa, pamundësia për të vazhduar shkallët më të larta, për mungesë legjitimitimi të mbrojtësit, do të përbënte shkelje të së drejtës themelore për t'u mbrojtur me avokat dhe një dallim të papërligjur, për shkak të moslejimit të mbrojtjes nga ana e mbrojtësit të caktuar kryesisht ose atij të zgjedhur nga të afërmit e të personit të gjykuar në mungesë.

Shkaqet për të cilat një person mund të gjendet në gjendjen e mungesës mund të jenë të ndryshme, ai mund të mos ketë dijeni naive rreth procedimit penal dhe akuzave ndaj tij, ai me vetëdije mund t'i fshihet drejtësisë, ai mund të ketë vdekur, ose e ka të pamundur fizikisht të komunikojë për shkak të qëndrimit në një vend tejet të largët apo në burg jashtë vendit, sëmundjes a shëndetit, por jo atij mendor; pra, mund të ketë raste jashtë atyre kur për të gjykuarin mund të caktohet një person si kujdestar, ku ai do të gjendet në pamundësi apo në mungesë për të ushtruar të drejtën kushtetuese për t'u mbrojtur. Në këto kushte, në rastin e dhënies së një vendimi në mungesë, ata të cilët mund të ndjekin fatin e mëtejshëm të zhvillimit të procedimit mund të jenë të afërmit e tij, të cilët mund të caktojnë një mbrojtës për t'u kujdesur për gjykimin e mëtejshëm, dhe në mungesë të të afërmeve madje edhe vetë mbrojtësi i caktuar kryesisht mund të përfaqësojë interesat e personit të gjykuar në mungesë, duke ankimuar me apel apo rekurs çështjen që i është caktuar. Ligjvënësi nuk ka përcaktuar ndonjë afat të caktuar përtej të cilit i afërmi i të pandehurit humbet mundësinë për të caktuar mbrojtësin.

Ndryshe nga sa arsyetohet në vendim nga shumica, pakica argumenton se, nisur nga fakti që garancia procedurale për praninë dhe legjitimitimin e mbrojtësit është e natyrës objektive dhe e pavarur nga vullneti i personit të interesuar, - deri sa ai nuk është shprehur ndryshe - legjitimitimi i mbrojtësit të caktuar nga afërmit apo ai i caktuar kryesisht edhe për ankimimin në shkallë të tjera, është një garanci përbërëse e procesit të rregullt.

Në rastin e gjykimit pas rivendosjes në afat, gjithsesi, ankimet dhe vendimet e dhëna më parë nga mbrojtësi i caktuar nga të afërmit ose nga ai i caktuar kryesisht, nuk kanë më efekte dhe duhet të mbeten pa efekte, nisur nga fakti që rivendosja në afat është një mjet i jashtëzakonshëm, dhe

ankimet e mëparshme nuk duhet të përbëjnë ndonjë kontrast me parimin e gjësë së gjykuar apo atë të konsumimit të ankimit.

Vendimet e dhëna në bazë të legjitimit të mbrojtësit të caktuar nga të afërmit apo ai i caktuar kryesisht mbeten pa efekte, pasi i gjykuari i rivendosur në afat po ushtron të drejtën e tij kushtetuese të mbrojtjes dhe është provuar mosdijen e efektive rreth procedimit penal. Gjithsesi, edhe sikur të konsiderohet teza se vendimi dhënë në bazë të ankimit nga mbrojtësi i caktuar nga familjarët apo ai i caktuar kryesisht është i formës së prerë, ky përfundim nuk është i mjaftueshëm për të privuar personin e gjykuar në mungesë me vendim të formës së prerë dhe të rivendosur në afat nga mundësia për t'u gjykuar edhe njëherë në prani të tij. Edhe në rastin e shumë vendimeve të formës së prerë në fuqi, kjo situatë ligjore gjen parashikim dhe rregullim në nenin 474 të K. Pr. P, duke favorizuar në çdo rast vendimin e formës së prerë që është më i favorshëm për personin e dënuar.

Sa i takon çështjes së konsumimit të mjeteve të ankimit nga ana e mbrojtësit të caktuar ose atij të zgjedhur nga të afërmit në momentin kur vetë i pandehuri shfaqet dhe është rivendosur në afat dhe çështjes nëse do të ishin përpara gjësë së gjykuar, pakica argumenton se shmangia nga parimi i sigurisë ligjore nëpërmjet rishikimit në kushtet e parashikuara nga ligji ka si qëllim ndreqjen e gabimit gjyqësor në dhënien e drejtësisë dhe kërkesat e sigurisë ligjore nuk janë absolute. Largimi nga parimi justifikohet vetëm nëse një gjë e tillë bëhet e nevojshme nga rrethanat dhe nga karakteri substancial detyrues ose kur ka arsye serioze legjitime që janë më me peshë se siguria juridike.

Pakica arsyeton se për sa i takon raportit me gjykimin e rivendosjes në afat, në rastin kur personi i deklaruar në mungesë shfaqet, edhe pse duket se është konsumuar nga ana e mbrojtësit të caktuar kryesisht ose e atij të zgjedhur nga të afërmit e të akuzuarit e drejta e ankimit, në masën dhe në momentin kur personi i fshehur provon mosdijen e efektive të vendimit e të procedurave të zhvilluara në mungesë, efekti i rivendosjes në afat për ankimin e të pandehurit është një zëvendësim më garantues i ankimeve të bëra më parë nga ana e mbrojtësit të caktuar ose e atij të zgjedhur nga të afërmit e të akuzuarit. Pra, rivendosja në afat është një gjykim i jashtëzakonshëm, që me kërkesën e të pandehurit, përbën një vendim të ri që deklaron një pavlefshmëri absolute që ka të bëjë me mosrespektimin e garancisë së një procesi të rregullt sipas Konventës Europiane dhe legjitimon rishtazi personin e pandehur të ushtrojë mjetin e ankimit të kërkuar, duke lënë pa fuqi aktet procedurale të mëtejshme dhe vendimet e mëparshme që tashme nuk janë më të formës së prerë. Në bazë të këtij këndvështrimi, nuk bëhet fjalë për konsumim apo shterje të së drejtës së ankimit, siç pretendohet nga vendimet unifikuese të Gjykatës së Lartë. Sipas kësaj linje arsyetimi legjitimon personin e pandehur të ushtrojë mjetin e ankimit. Pavlefshmëria absolute në fjalë, e cila mund të ngrihet në çdo gjendje dhe shkallë të procedimit, mund të bazohet në nenin 128/c të K. Pr. P, që ka të bëjë me thirrjen e të pandehurit, duke e interpretuar togfjalëshin: “thirrjen e të pandehurit” gjerësisht dhe që përfshin të drejtën e personit të akuzuar në mungesë për të marrë pjesë aktivisht në procedimin në ngarkim të tij, për kërkuar prova në favor të tij sipas një interpretimi të orientuar drejt respektimit të vlerave dhe standardeve evropiane dhe kushtetuese të procesit të rregullt ligjor.

Pra, për shkak të kësaj pavlefshmërie absolute, ushtrimi i ankimit dhe akteve të mëpasshme të bëra nga ana e mbrojtësit të caktuar kryesisht ose të zgjedhur nga të afërmit nuk do të kishte efekt, dhe në fakt, gjëja e gjykuar për shkak të pamundësisë së marrjes dijeni së të pandehurit nuk është formuar akoma; prandaj mbrojtësi i caktuar nga vetë i pandehuri mund të ushtrojë, pas rivendosjes në afat, të drejtën e ankimit.

Pakica argumenton se neni 147/2 i Kodit të Procedurës Penale parashikon kushtin se kur “vendimi” është dhënë në mungesë, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin. Pra, në dispozitën në fjalë nuk specifikohet vendimi i një shkalë, apo ndonjë kushti kur është bërë nga mbrojtësi i caktuar kryesisht apo ai i zgjedhur nga afërmit.

Për më tepër, ky argumentim gjen mbështetje edhe në nenin 141 të K. Pr. P, sipas të cilit, i

pagjeturi përfaqësohet nga mbrojtësi. Fakt ky që konfirmon tezën edhe të mundësisë për ta ankimuar me avokat të caktuar kryesisht apo të zgjedhur nga të afërmit, kur nuk ka tjetër alternativë tjetër. I vetmi kufizim për mbrojtësit e caktuar ose ata të zgjedhur nga të afërmit e të akuzuarit mbetet paraqitja e kërkesës për rivendosje në afat, për të cilën ata nuk mund të legjitimohen pa një prokurë të posaçme nga i gjykuari.

Si bazë ligjore në mbështetje të qëndrimit të pakicës dhe për legjitimin mbrojtësit të caktuar nga të afërmit do të ishte neni 351 i K. Pr. P. (deklarimi i mungesës), i cili në mënyrë analoge parashikon se vendimi që deklaron mungesën është i pavlefshëm kur provohet se ajo ka ardhur nga mosmarrja e njoftimit ose nga pamundësia absolute për t'u paraqitur. Në qoftë se i pandehuri paraqitet pas shpalljes së vendimit, gjykata revokon vendimin që ka deklaruar mungesën. Kur paraqitja bëhet para fillimit të diskutimit përfundimtar, i pandehuri mund të kërkojë të pyetet. Mbeten të vlefshme veprimet e kryera më parë, por kur i pandehuri provon se njoftimi është bërë me vonesë jo për fajin e tij, gjykata urdhëron marrjen ose përsëritjen e veprimeve që çmon se kanë rëndësi për marrjen e vendimit. Edhe objekti i gjykimit të rivendosjes në afat, sipas nenit 147, mund të konsiderohet si vërtetimi pasaktësisë (*rectius*: pavlefshmërisë) së vendimit të deklarimit të mungesës dhe të çdo akti të mëpasshëm, përfshirë ankimin e bërë nga ana e mbrojtësit të caktuar ose e atij të zgjedhur nga të afërmit e të gjykuarit në mungesë.

Praktika e Gjykatës Evropiane vëren se, ndonëse Konventa Evropiane nuk e parashikon për të tri shkallët e gjykimit të drejtën e të akuzuarit për një proces të rregullt e për t'u mbrojtur me avokat, nëse të tri shkallët janë të parashikuara nga sistemi juridik i brendshëm, e drejta e të akuzuarit për një proces të rregullt e për t'u mbrojtur duhet të garantohet në tre shkallët. Sipas jurisprudence së Gjykatës Evropiane e drejta e çdokujt të akuzuar për një vepër penale për t'u mbrojtur efektivisht nga një avokat përbën një nga karakteristikat themelore të procesit penal (rasti Van Geyseghem K. Belgjikës [DhM, 26103/95, 21 janar 1999], ku Gjykata Evropiane ka parashikuar se edhe pse i pandehuri kishte shumë raste për të mbrojtur veten, ishte detyrë e Gjykatës së Apelit të Brukselit për të lejuar mbrojtësin të merrte pjesë në seancë dhe ta mbronte të pandehurin edhe në mungesë të tij. (Van Geyseghem K. Belgjikës [DhM, 26103/95, 21 janar 1999, § 35). Kur një i pandehur është gjykuar në *absentia*, neni 6 (3) (c) kërkon që avokati i tij të jetë i pranishëm për të përfaqësuar klientin e tij në mungesë (Karatas dhe Sari kundër Francës (2002)), po ashtu edhe në rastin Krombach K. Francës, 29731/96, 13 shkurt 2001, § 90-91.

Përfundimi i arritur nga ana e shumicës, sipas së cilës ankimi ndaj vendimit të shkallës së parë nga mbrojtësi i caktuar kryesisht apo ai i caktuar nga të afërmit për personin në mungesë nuk është i lejuar kur mungon një vullnet i shprehur i personit të gjykuar në mungesë nuk duket i argumentuar, kjo edhe për faktin se nuk përcakton nëse kemi të bëjmë me vendime themeli, apo çfarëdolloj vendimi.

Le ta ilustrojmë konkluzionin e arritur nga ana e shumicës, në rastin e caktimit të një mase sigurimi nga ana e gjykatës së shkallës së parë dhe personi është në mungesë, pasi ka ikur.

Në këto rrethana, moslegjitimimi për të kundërshtuar me mjetin apelit apo të rekursit, vendosjen e masës së sigurimit nga ana e mbrojtësit të caktuar nga të afërmit apo atij të caktuar kryesisht – pa bërë kurrfarë dallimi mes tyre – është evident në kundërshtim me nenin 249 të K. Pr. P, i cili legjitimon mbrojtësin e personit të hetuar. Pra, në rastin e caktimit të masës sipas nenit 228 të K. Pr. P, pa praninë e mbrojtësit dhe personit të hetuar, mohohet e drejta e këtij të fundit për të bërë ankim në gjykatat më të larta. Ndërkohë, edhe vendimi unifikues i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë nr. 4/2009, ka përcaktuar – pa asnjë dallim – për personin në mungesë, se “në asnjërin rast, e drejta kushtetuese për të ankuar vendimin e gjykatës [së shkallës së parë] nuk mohohet”. Sa i takon shprehimisht nenit 249 të K. Pr. P, vendimi unifikues i Gjykatës së Lartë parashikon që “(...) dispozita e nenit 249 të K. Pr. Penale, kur bën fjalë për të drejtën e ankimit brenda 10 ditëve nga zbatimi ose njoftimi i vendimit të gjykatës, merr kuptim të plotë jo vetëm për zbatimin, por edhe për

njoftimin e vendimit. Është lehtësisht e kuptueshme se ndjekja e procedurës nga organet e procedimit në rastet e mos zbatimit të vendimit për caktimin e masës së sigurimit sjell si përfundim detyrimin për njoftim të të pandehurit lidhur me këtë masë, e për rrjedhojë, automatikisht edhe të drejtën kushtetuese dhe ligjore që brenda një afati të caktuar ai të ankimojë vendimin në një gjykatë më të lartë”. Bazuar sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë kanë arritur në përfundimin unifikues se vendimi për caktimin e masës së sigurimit personal është një vendim i ankimueshëm edhe nëse ai nuk është zbatuar, me kushtin që personi ndaj të cilit është dhënë vendimi të jetë vënë në dijeni pasi të jetë deklaruar me vendim gjykatë ikja e tij. [...] E drejta për të ankuar vendimin e caktimit të masës së sigurimit nga personi, ndaj të cilit është caktuar kjo masë në mungesë, lind brenda 10 ditëve nga njoftimi apo marrja dijeni e vendimit prej tij ose mbrojtësit.

Në rastin konkret, Gjykata e Lartë, mbi rekursin e mbrojtësit të personit të caktuar kryesisht, ka prishur vendimin e Gjykatës së Apelit të Krimeve të Rënda, e cila kishte vendosur mospranimin e ankimit (apelit) nga mbrojtësi i caktuar kryesisht, me arsyetimin se ai nuk ishte i legjitimuar për të bërë ankim, duke e konsideruar në fakt si të legjitimuar për të bërë ankim (apel dhe rekurs) mbrojtësin e caktuar kryesisht nga ana e gjykatës.

Gjithashtu, duke iu referuar edhe të drejtës së krahasuar, pakica vëren se vendimi i Gjykatës Kushtetuese Italiane nr. 317/2009 ka deklaruar paligjshmërinë kushtetuese të nenit 175 të K. Pr. P. italian, paragrafit të dytë (i ngjashëm me nenin 147/2 të Kodit shqiptar të Procedurës Penale), në masën ku nuk parashikohet lejimi i të pandehurit të gjykuar në mungesë për t’u rivendosur në afat, kur ai nuk ka qenë në dijeni të procedimit apo të vendimit, për të ushtruar ankim kundër vendimit të dhënë në mungesë, sipas kushteve të parashikuara nga ligji procedural, edhe kur një ankimim i ngjashëm është bërë më parë nga ana e mbrojtësit të të pandehurit.

Në përfundim, pakica është e mendimit se vendimi i Gjykatës së Apelit Shkodër nr. 228, datë 18.09.2008 duhet të prishej dhe çështja të dërgohej për rigjykim në gjykatën e apelit.

Gjyqtarë: Aleksandër Muskaj, Guxim Zenelaj, Edmond Islamaj, Mirela Fana, Artan Zeneli, Artan Broci.